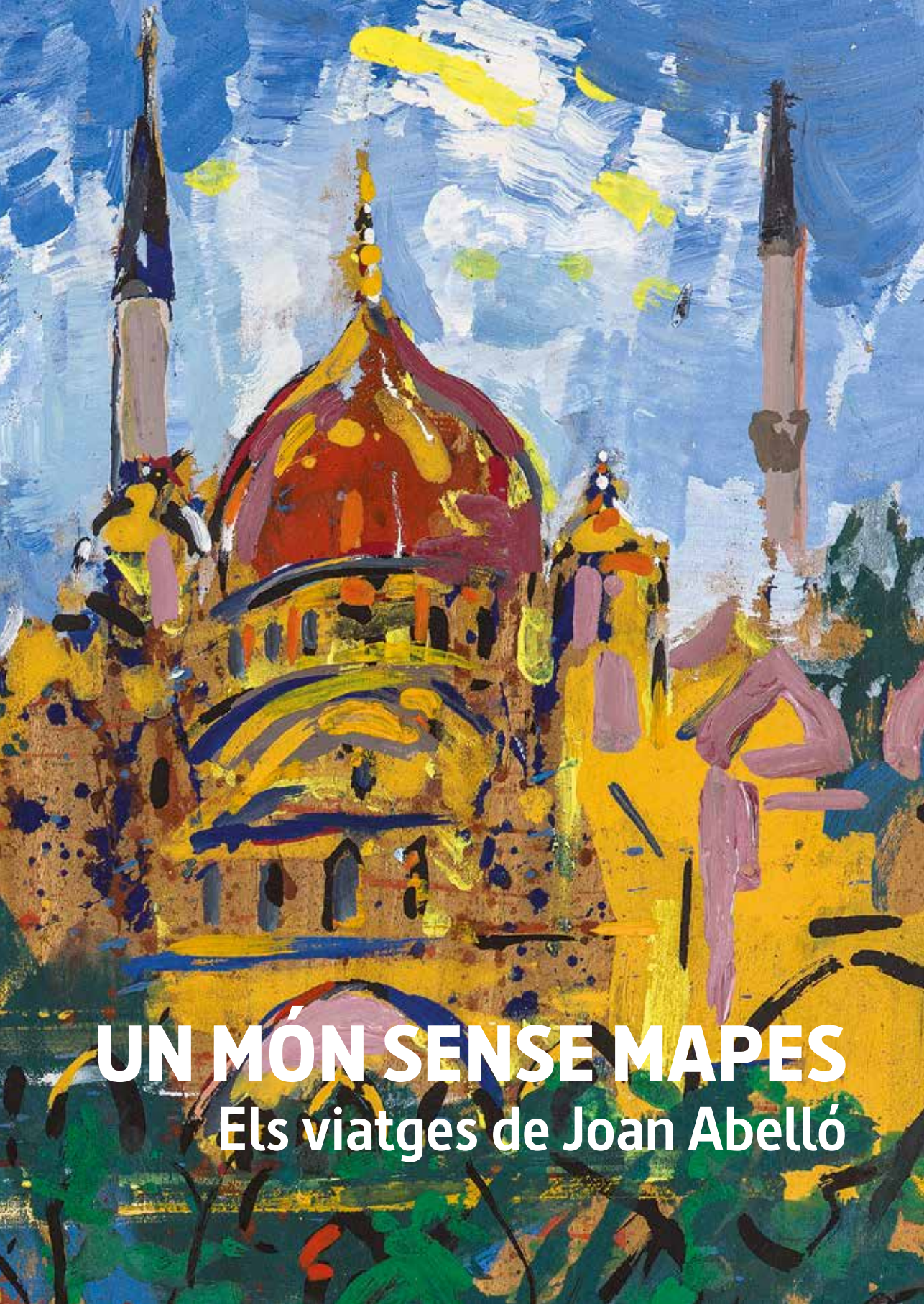

UN MÓN SENSE MAPES

Els viatges de Joan Abelló

UN MÓN SENSE MAPES

ELS VIATGES DE JOAN ABELLÓ

Aquest catàleg s'ha editat amb motiu de l'exposició UN MÓN SENSE MAPES. ELS VIATGES DE JOAN ABELLÓ, presentada al Museu Abelló del Mollet del Vallès del 18 de maig al 20 d'octubre de 2019.

Crèdits:

FUNDACIÓ MUNICIPAL JOAN ABELLÓ

President
Josep Monràs i Galindo

Vicepresidenta
Mercè Pérez Piedrafita

CATÀLEG I EXPOSICIÓ

Coordinació
Fundació Municipal Joan Abelló

Comissariat
Susanna Portell
Mireia Ollé
Pepa Ventura

Disseny
Andreu Balius (catàleg)
Mariona Garcia (comunicació)

Ambientació sonora
Solé

Correcció lingüística
Manel Xicota
Mollet Comunicació

Fotografia
Berta Tiana
Ricard Dalmau
Fundació Municipal Joan Abelló

EDICIÓ

Imatge de coberta
Joan Abelló. *Yeni Cami Eminönbu. Istanbul*. 1993
Guaix sobre fusta. 38 x 46 cm. Col·lecció particular

Agraïments:
Mariona Rabasa, Hortènsia Guerreiro, B the travel brand (c/ Barcelona 11 Mollet del V.), Victòria Pérez, Àlex Garcia, Marina Amador, Família Llavoré-Fàbregas, Família Vilaseca, Família Vila-Navarro, Joan Singla, Família Ureña Moix, Cristóbal Domínguez, Família Clusellas, Josep M. Marqués, Jaume Vilaseca, Marta Abelló, Família Bordas Tissier, Tomàs Bordàs, Família Verdaguer, Montserrat Planas Comas, Família Lloret, Pedro Vila Masachs, Fundació Privada Vila Casas, Familia Blanch, Juan Castaño. A totes les persones que ens han prestat obra per a l'exposició.

Museu Abelló
Fundació Municipal d'Art

20 ANYS

Ajuntament de Mollet del Vallès

Diputació Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

colección olorVISUAL

FAINSA
a company of COMPIN Group

UN MÓN SENSE MAPES

ELS VIATGES DE JOAN ABELLÓ

Museu Abelló
Fundació Municipal d'Art

ÍNDEX

7 *Pròleg*
Mercè Pérez

9 *Cartografia de vida*
Susanna Portell

59 *Mitja vida viatjant.*
Cronologia dels viatges d'Abelló (1962-2001)
Mireia Ollé i Pepa Ventura

77 *Obres*

163 *Muntatge exposició*

167 *Arxius sonors*

El catàleg que teniu a les mans recull l'obra presentada a l'exposició *Un món sense mapes. Els viatges de Joan Abelló*, que la Fundació ha organitzat per celebrar els 20 anys del Museu Abelló i homenatjar el nostre director fundador, Joan Abelló i Prat, en els 10 anys de la seva mort.

Un món sense mapes. Els viatges de Joan Abelló viatja per molts dels racons que el mestre Abelló va visitar, va dibuixar i pintar i, en molts d'ells, hi va fer llargues estades.

Des de Mollet a Anglaterra, passant per França, Bèlgica, Itàlia, Hongria, Rússia, Turquia... d'Europa a l'Àfrica, a Àsia, a Amèrica i a Oceania, fent una llarga estada a la Polinèsia. En tots aquests indrets va experimentar amb els llapis, els pastels, els olis i els retoladors. Va explorar les seves gents, els seus carrers, els seus paisatges. Com pocs artistes del segle xx, Abelló va dominar la tècnica dels pastels amb els apunts que prenia a les places, a la muntanya, al costat del riu... i que convertiria en olis sobre tela en arribar a l'estudi, impregnats de color i de llum.

En aquesta exposició podem gaudir d'una altra faceta d'Abelló, l'escriptura; llegint fragments de les seves cartes i reflexions podem imaginar-nos els seus quadres, com li van impressionar els sorolls de Londres l'any 1962, venint ell d'un Mollet rural, o com va viure el Carnaval a la Plaça Sant Marc de Venècia.

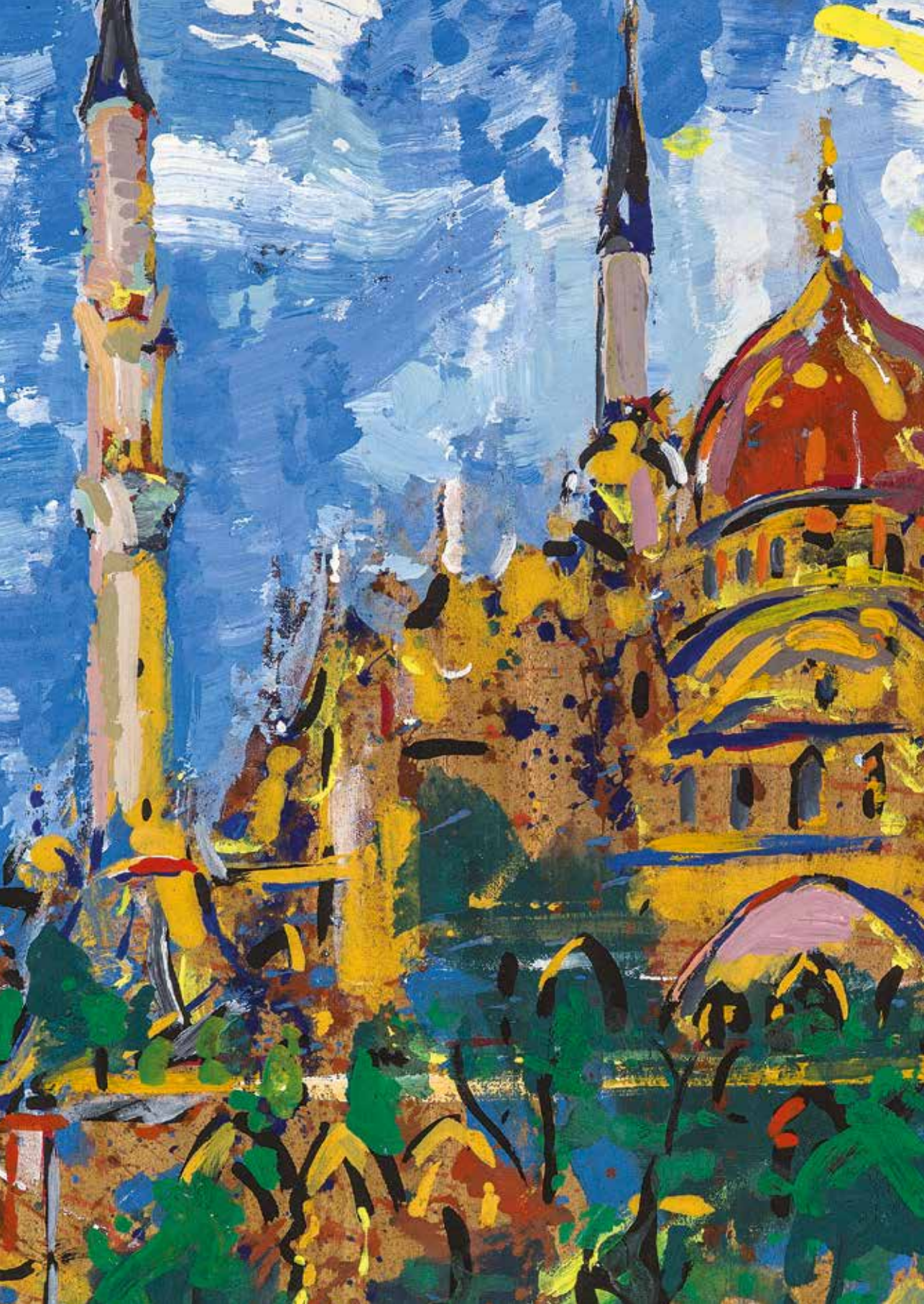
Us presentem, doncs, una exposició que reuneix sons, olors, vídeo, fotografies, dibuixos i pintures que us acompanyaran en aquesta volta al món de la mà del nostre mestre.

Vull agrair aquest excel·lent treball a les i els professionals de la Fundació Joan Abelló; a la Susanna Portell, que ha remenat, llegit i interpretat tots els documents, cartes i reflexions del Centre de Documentació de la Fundació. Moltes gràcies a les institucions i als col·leccionistes i prestataris que ens han cedit les peces per enriquir aquesta exposició

Mollet del Vallès és una ciutat orgullosa del seu patrimoni, la col·lecció Abelló és un privilegi únic, fruit de la producció artística del pintor, de la seva col·lecció i dels seus viatges.

Us convido a fer aquest fabulós viatge pel món a través dels ulls d'Abelló.

Mercè Pérez Piedrafita
Vicepresidenta de la Fundació Municipal Joan Abelló

CARTOGRAFIA DE VIDA

Com una maleta oberta on encabir-hi les moltes o poques coses que preveu indispensables per al viatge. Així imagina Claudio Magris el pròleg del seu meravellós quadern de vida que és *El viatjar infinit*. No és el viatge un continu preàmbul, un preludi a alguna cosa que sempre ha de venir, es pregunta? És amb aquesta imatge d'una maleta oberta com he anat configurant el meu viatge per aquesta cartografia que vol ser *Un món sense mapes. Els viatges de Joan Abelló.* M'hi acompanyen els olis, els guaixos i els pastels d'en Joan Abelló viatger, veritables finestres de color d'un home que aconseguí viure, amb plenitud i intensitat desbordant, la seva vida; d'un home que sabé tastar que, probablement, els millors moments de la vida són, sovint, fruit de l'atzar; que estimà la seva infantesa i el seu Mollet, a quilòmetres de distància; que recordà una i una altra vegada el color d'aquelles papallones que el venien a trobar de petit, i amb què aprengué a tastar el color; és amb la quinzena de vermells i la vintena de blaus, que pot arribar a tenir la gamma de pastels, amb què podem passejar-nos per una carretera, quan arrenca el dia, a les muntanyes de l'Atles, per la vida que balla en un interior de Montmartre o per les aigües d'una Venècia a ritme de Carnaval; que podem perdre'ns per la boira gelada de Londres o abrigar-nos amb el sol esclatant d'un paisatge especialment estimat com el de Flandes; que enfilem mirada pels blancs d'una muntanya folrada de neu, als Alps, o avancem per una gran avinguda de Sant Petersburg.

Amb la seva obra hem configurat una cartografia possible entre moltes; hi són també les lectures dels qui més l'han conegut i estudiat, així com les veus i els passos dels pintors que ha evocat; companys de viatges i amics, com Pere Elías, Joaquim Sardà, l'arqueòleg Albert Costa, amb qui comparteix estada a Costa d'Ivori i llibre, *Pistas de África*,[1] o Josep Maria Blanch, que el captura en la seva llibreta de viatge, tot pintant a Egipte. Hi ha escriptors, també, i el color i la textura de cada ciutat; multituds a la plaça de Djemà-el-Fna, de Marràqueix, silencis callats en un paisatge de gel o silencis sonors en una platja de la Polinèsia; murmuren els arbres i les taules de cafè que l'han vist pintar. La càmera enregistra també l'Abelló viatger mentre treballa, sigui a dalt d'un terrat, a Londres, o davant les aigües marronoses d'un Ganges. Imatges quietes, instants de vida que es trenen amb aquelles que ens arriben des de la càmera de la Super 8 i que ens permeten anar rere els passos d'Abelló. Pels carrers de París, sense repòs a l'hora de treballar el

1. Costa, Albert; Abelló, Joan. *Pistas de África. Viaje a Costa de Marfil*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 1987.

pastel, ara una barra ara una altra; rere el fred de Sant Petersburg i del banc on s'asseu a pintar; o a Sint-Martens-Latem, la terra que tant estima.[2] Tot això ajuda a fer el viatge, com les cròniques periodístiques, els objectes que compra per a la seva col·lecció, les postals no escrites i senzillament triades d'un postaler ple d'imatges, com aquell bitllet d'autobús o aquella entrada de cinema en un Londres que el trasbalsa, entre la boira; com les quatre paraules traduïdes al tailandès, en un paper qualsevol. Records guardats curosament a l'arxiu de la Fundació, com les cartes o les postals que escrivia; com el petó amb què acomiada les línies o l'abraçada que envia.

...de viatgers

Hi ha qui viatja per trobar-se amb un record, amb una pintura, un paisatge i el qui excepcionalment, peregrina cap a un poema; qui viatja per desaparèixer i convertir-se en un habitant d'una ciutat qualsevol; qui viatja per conèixer-se una mica més o senzillament per constatar que sí, que el món és infinitament gran. Envellir té això, que tot allò que abans podia ser enormement important i tenir grans conseqüències s'ha quedat, per fortuna, enrere. Queden els records dels viatges, els amics, un paisatge sense nom i un atles també d'allà on no anirem. Ens ho diu Cees Nooteboom des del seu refugi menorquí.[3] Una mirada enrere que em porta a una altra, a la d'Antonio Tabucchi quan, de petit, l'única representació geogràfica que coneixia, era el dibuix d'Itàlia, una bota surant en el blau del mar.[4] Això fins que li arribà un llibre màgic, l'atles De Agostini. Llavors, sí, un món es desplegà davant els seus ulls. A la primera làmina de l'atles, el globus quedava dividit en dos com una taronja; tot seguit, les làmines s'aturaven, una a una, en els continents. Es començava per Europa; ja se sap, segons els europeus el món comença a Europa! A Tabucchi el podem trobar davant del temple de Posidó, a cap Súnion, a Grècia, al cementiri de Seta, o assegut en el sòcol d'una estàtua a Goa, a l'Índia; llegint Valèry, Pessoa o deixant-se bressolar per les veus de les seves ciutats. D'aquell atles d'infantesa, li cridava l'atenció que a la pàgina de la dreta, es representés un continent i a la de l'esquerra, hi apareguessin una sèrie de fotografies emblemàtiques; d'Europa, el Colosseu, de Roma, la Torre Eiffel, de París, la Sireneta de Copenhaguen; d'Àfrica, per exemple, les piràmides, una mesquita de Marroc, o una ciutat de fang, de Mali; d'Àsia, una pagoda de Tòquio i una vista de Samarcanda; d'Oceania, el port de Sidney i el rostre d'un home amb us os enfilat al nas.

2. Pel·lícules: *Abelló a Bèlgica*, 1964, Estudi Wilsonor; *Abelló a París*, 1985, Txomin Urzaiz i Rafael Poch; *Abelló a Rússia*, 2001, Masja Novikova.
3. Nooteboom, Cees. *Lluvia roja*. Madrid: Siruela, 2009.
4. Tabucchi, Antonio. *Viajes y otros viajes*. Barcelona: Anagrama, 2012.

Aquest era el seu món, i aquella, escriu, fou la primera idea de la Terra que tingué. Immutable i segura. Seguiran allà, el curs dels rius, l'alçada de les muntanyes i la línia de les costes; però i els colors dels mapes geogràfics, què en queda d'aquell país acolorit en vermell i que ara és blanc, què en fem d'aquell país que abans era gran i ara s'ha fet petit? També s'ho pregunta Magris, al seu prefaci sobre El *viatjar infinit:* cal estimar-les, les fronteres, sense perdre de vista, això sí, que són flexibles, provisionals i peribles, diu, com un cos humà.[5]

Abelló comença a viatjar el 1962, després de la mort del seu mestre Carles Pellicer: «L'Atlàntic el passaràs més de cinc vegades», li havia augurat, una predicció, que quedarà curta. Sense gota de coneixements d'anglès, es farà seu un petit garatge a Kingston Wells, molt a prop de Putney, a la ribera del Tàmesi. El seu caràcter extravertit i l'atzar esdevindran el binomi perfecte per encetar un camí nou. Qui viatja és un estranger, un convidat; dorm en habitacions que abans i després han acollit un desconegut; el sostre que l'aixopluga tampoc és el seu, i per no tenir, tampoc disposa del seu coixí. El viatge és sobretot un retorn i ensenya a ocupar més lliurement, més poèticament, la pròpia casa, ens diu Claudio Magris. Potser per això, Abelló parlarà sempre amb gratitud de l'atzar i les persones, que en un o altre moment de la vida, s'entrecreuen en el seu camí. Una a qui mai oblida és una vella sense família, una mica desequilibrada i amb problemes d'alcoholisme a qui cuidarà a canvi de sostre, a Londres. El Tàmesi segueix íntimament lligat al pintor, però ara és el barri de Richmond que el veurà sortir cada dia amb els seus estris de pintura. Una altra persona, Mr. Gilbert Smith, és a punt de dur-lo a escriure un canvi de guió en la seva vida, amb una compra de la seva obra per valor de cent lliures, molt més del que Abelló hagués gosat demanar mai. Viatjar és reescriure també. Qui millor que ell, per corroborar-ho, quan vestit de gala, amb els diners rebuts, s'encamina al millor restaurant de la ciutat. Cal celebrar la venda i què millor que un sopar al Chez Luba? La boira persistent i densa de Londres l'obliga a allargar la nit al local. Prou per convertir l'espera en una fructífera amistat amb el propietari del restaurant; prou per convertir una nit en la primera de les moltes que viurà com a invitat de luxe, aquí. Prou també per acabar realitzant la decoració d'un dels seus salons del restaurant i començar a obrir-se camí en aquella Londres boirosa.

Escriuen els viatges, les giragonses de la vida i els atzars trobats; també les anècdotes divertides, com la que protagonitza en voler entrar a l'antiga Txecoslovàquia amb un objecte sospitós a ulls de les autoritats: un ganivet de cuina, a falta de maquineta per treure punta dels llapis. Difícil justificació i com a resultat, retenció preventiva! O quan el vents d'Isère l'obliguen a trobar aixopluc en un taller sobre rodes –el papamobile, com li diu– habilitat

5. Magris, Claudio. *El viatjar infinit*. Barcelona: Edicions de 1984, 2008, p. 15.

1

2

3

4

Llegenda de fotos:
1. Abelló al Marroc.
2. Abelló a l'Índia.
3. Abelló als Alps.
4. Abelló als Alps.

Centre de Documentació. FMJA.

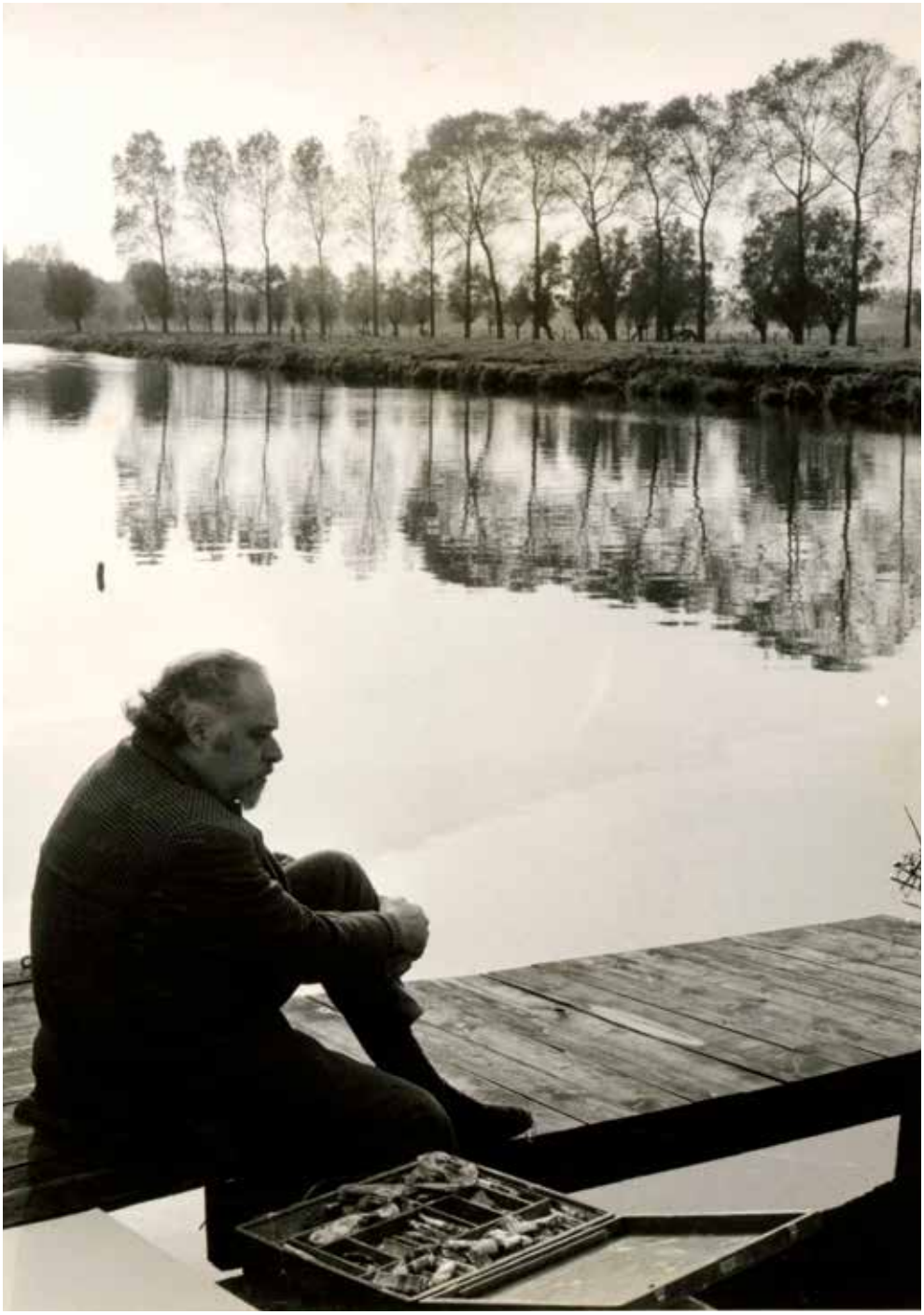
expressament per a ell, amb un petit escalfador de gas inclòs. Escriuen els viatges, l'estol de mirades que rep a l'Índia, Marràqueix o Sant Petersburg mentre pinta; escenes a peu dret i escenes que mereixen temps detingut com el que protagonitzen la filera de dones assegudes que el contemplen mentre treballa. Escriuen els viatges, les quatre estacions d'una muntanya, als Alps francesos; la neu que el ve a trobar quan pinta sense descans, a Chartreuse; el seu inseparable Mercedes que avui descansa al seu estimat Museu; els premis i les distincions, o la sorpresa d'una festa en el seu honor, al *Cleòpatra*, per les aigües del Nil; també els noms d'aquelles persones que creuen en la seva pintura, com Eric de Peel, propietari de la Broadway Gallery. Ell podria escriure també els viatges d'Abelló. Des de Londres, on

l'invita a exposar juntament amb grans noms de l'art català o des de l'illa de Man on es retira a pintar, seguint les seves indicacions; des de Marràqueix també, on lloga local al Palau Majorel, i on Abelló s'instal·la a treballar.

Una xarxa de línies surten d'un mapa imaginari amb centre a París: Budapest, Salzburg, Viena, Praga o els Alps, on s'escapa a pintar. Aquí l'espera el Papa Garin, com afectuosament l'anomena; propietari d'un hotel al Col de Porté i gran amant de l'art, es convertirà en un dels seus grans col·leccionistes. Aquí també descobrirà un nou repte i es veurà obligat a modificar la seva concepció de color: "«La muntanya ha estat una revelació i un descobriment, no havia tractat mai aquest tema, ni pintat la neu i els llacs». Endinsar-se en aquest gènere totalment nou ha estat un exercici excel·lent, assegura. «La muntanya planteja un problema tècnic. Està en un segon pla, cal dur-la al primer pla però sense aixafar-la sota l'obra».[6] Tot això ajuda a escriure els viatges de l'artista, com la beca que aconsegueix del govern marroquí per fer estada i pintar en un dels pavellons de l'antic palau imperial d'aquesta ciutat. O com aquells verds i blaus de Sint-Martens-Latem on enfonsa les seves arrels. Escriuen els viatges, les visites als museus, el Puixkin o la Galeria Tretiakov de Moscou, o el de Paul Gauguin, a Tahití; les audicions dels grans compositors al Teatre Bolxoi de Moscou o la dansa, una tarda qualsevol, a la sorra d'una platja a la Polinèsia. També una obra especialment per a Abelló, *El tríptic de la pedra filosofal*, en què treballa més de tres anys, entre el 1966 i 1969, i on conflueixen personatges coneguts en els seus viatges a Londres, l'illa de Man i Anvers; simbolismes i al·lusions nascudes arran d'haver comprat, a un nano de la localitat de Bellver de Cerdanya, una pedra d'una gran riquesa cromàtica, i d'haver-la convertit en amulet i companya inseparable de la seva vida.

Retalls de vida atrapats mentre viatja. Cinc continents que es despleguen en un món sense mapes. Del seu Mollet estimat a una illa en el no res, a més de 3.500 km del Pacífic; l'illa de Pasqua, el temps detingut en unes estàtues de basalt que l'observen des de l'infinit. Ell ha baixat de la furgoneta en què viatja. Ara una nota; l'oli, després. Compra unes postals. Envia unes ratlles i s'acomiada fins aviat.

6. Lafuente, Joseph i Anny. «Tras los pasos de Joan Abelló» dins Abelló, *Sur les chemins des Alpes*, Ed. Lamag, 2005, p. 53.

Fotografia de Sint-Martens-Latem.
Centre de Documentació. FMJA.

... Sint-Martens-Latem

Immers en el present, en la suspensió del temps que es produeix quan ens abandonem al seu pas lleuger i a tot el que ens porta la vida; és amb aquestes paraules de Claudio Magris com imagino Joan Abelló assegut al pantalà de fusta amb la seva capsa de pastels, i la mirada perduda entre les aigües encalmades. Tots els verds possibles i impossibles entre uns arbres que avui, semblen voler-se saludar rere un mirall. Sap que aquí, a Flandes, ha trobat la pàtria de la seva pintura, *la terra dels pares*. De tant en tant, el vol dels ocells o el pas d'algun cotxe, sons que s'escolen entre la llum verdejant, agrisada i humida de la primavera.[7] Poca cosa més, per enfonsar-hi les arrels.

Molts dies plou, però això no treu que es mostri animat. Va entrant en l'assumpte, ho fa saber per carta, el 7 de maig de 1973. Avui és a la seva esposa a qui escriu. Pensa en Vlaminck, un pintor que com ell, s'ha fet seu aquest paisatge. Necessita capturar-ne la seva veu i la transcriu en un paper: «Vaig exaltar tots els meus tons i vaig traduir tots els sentiments de què era conscient en una orquestració de colors purs. Era un salvatge sentimental, ple de violència. Traduïa instintivament tot el que veia, sense cap mètode, transmetia una veritat no artística, sinó humana. Vaig esprémer i vaig malbaratar tubs d'aigua marina i vermells".[8] Se li encenen els ulls de tigre o de serp, a ell també, quan es posa a pintar i a vegades sembla que els tubs de color li ragin de l'ànima.[9] I com a Vlaminck, també li fascinen els vermells. Somriu recordant aquell nen que es delia amb el verd i vermell enllustrat d'una marieta o amb l'esclat de colors d'una ala de papallona. Quantes vegades no haurà pensat en la importància que els ha atorgat quan ha estat preguntat per les fonts de la seva inspiració? Quantes vegades no haurà recordat aquells paisatges sense negres de la seva infància, els grocs, els vermells que tant li agraden, els blaus d'en Mir! Sap que la seva força sempre ha estat en els ulls; sap veure el color, sentir el món a través de les taques, i com ell, es capbussa en la pinzellada. Pensa en Permeke, també, en l'ús generós de la pasta aplicada sense pinzell, en l'explosió dels seus colors, i amb ell retorna a Sint-Martens-Latem i a aquell full on homenatjà tots els seus amics d'aquí.

7. Carta del 4 de maig de 1973. Centre de Documentació. FMJA.
8. Masats, Josep. *Les arrels d'Abelló*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2001, p. 100.
9. «Pel que fa als meus paisatges, bodegons i retrats faig servir la gran pasta, sovint. Em poso a pintar i de vegades sembla que els tubs de color em ragin de l'ànima. Diuen que se m'encenen els ulls de tigre o de serp. Veig la pintura a la tela, abans que s'hi fixi», a op. cit. Masats, p. 136.

Sint-Martens-Latem
1973
Oli sobre tela
100,5 x 81 cm
Col·lecció particular

Sint-Martens-Latem
1974
Oli sobre tela
81 x 100 cm
Col·lecció particular

Postal de Sint-Martens-Latem. Centre de Documentació. FMJA.

Carta poètica-romàntica sentimental, la titulà. L'escrigué una nit, en plena tardor. L'acomiadava així: «Un amic una mica Latem. Abelló».[10]

Què té aquest lloc que hagi atrapat tants pintors? Com s'explica la complicitat de tants homes que han estat coneguts com el «segon grup de Latem» i que, com ell, han sentit arrelar-se a un lloc, com mai? Torna a mirar aquells arbres que es reflecteixen en l'aigua. Sembla que aquests paisatges els conegui d'abans.

Sap que alguna cosa l'atrapa, aquí. Com Chagall, com Roualt,... escull una postal de la casa on van pintar.[11] Una manera com una altra de pensar en tots els qui l'han precedit aquí. Al cementiri de Sint-Martens-Latem, davant de la tomba de l'escultor George Minne,[12] hi troba potser la resposta: la veu dels poetes simbolistes belgues, dels expressionistes alemanys, els seus personatges aïllats del món i agenollats amb el cap inclinat, introvertits, pensarosos; també a Oskar Kokoschka, fervent admirador de l'escultor, i que tant el sacsejaria en aquella exposició que pogué veure el 1962, a la Tate Gallery de Londres. Tria la postal: la imatge de la tomba de George Minne. A la seva filla Maria del Mar, li dirà que, aquí, a Sint-Martens-Latem, s'hi sent com si estigués en una illa lluny del món. Aviat tornarà a casa; com quan era jovenet i es plantava a la parada de l'autobús, al davant de la Marineta, de Mollet, origen i final de viatge. Al bell mig del trajecte, la plaça Universitat de Barcelona, tan a prop i tan lluny alhora.

10. *Carta poètica-romàntica sentimental il·lustrada per a tots els meus amics de Latem*. Nit del 10 al 11 de novembre de 1970. Centre de Documentació. FMJA.
11. Postal del 20 de maig de 1973. Centre de Documentació. FMJA.
12. Centre de Documentació. FMJA.

Estudi d'Abelló a Anvers.
Centre de Documentació. FMJA.

Carta manuscrita a la seva esposa Paquita
Roma des d'Anvers, 5 d'abril de 1976.
Centre de Documentació. FMJA.

L'atelier camouflé

Li diu *atelier camouflé*, al seu refugi perdut entre els arbres. Prop hi té el riu Leie. De tant en tant rep visites d'artistes i intel·lectuals que s'interessen pel que fa. S'atreveix amb quatre paraules en flamenc. Estrena exposició a la Latemse Galerij de Sint-Martens-Latem. Aixoplugat de la pluja i de l'aire, s'asseu a contemplar aquell paisatge que es confon amb el cel, que tant li agrada. S'hi troba bé, aquí, entre els grocs de Van Gogh, Hoock i Rembrandt. És terra de daurats, pensa. Poc a veure amb els verds i grisos d'Anglaterra, on també ha passat llargues temporades. A la vida, tot té color, subscriu Kokoschka, i torna a aquell nen que per Nadal rebia com a regal un estoig de pintures que tenien gust de mel. Com «una candela encesa enmig de la fosca», així era també la nit de Reis del petit Abelló. Feia fred, molt de fred, tant que l'aigua glaçada que penjaven de les teulades arribava a fer uns caramells de fins a quatre pams. S'aixeca per contemplar la filera dels arbres. L'aigua segueix emmirallant-los. Els pins, els faigs, els oms, les alzines, tot això el fa tornar a casa. Com les fulles que cobreixen avui el seu jardí. Amb la varietat dels seus colors retornen també les papallones, i aquell nen malaltís i malenconiós. Hores i hores lentes de lectures que l'han construït com és. Avui, per què no, s'acostarà al Museu d'Emile Verhaeren, el poeta flamenc que el portarà al seu admirat Ensor o aquells viatges a l'Espanya profunda que feu de la mà de Darío de Regoyos. La seva, de casa, també s'emmiralla en les aigües encalmades; en una postal, amb mapa, a Ruisbroek Sauvegarde.

Port d'Anvers. 1970. Tècnica mixta sobre paper. 25 x 32 cm. Col·lecció particular

... Anvers

El florentí Guicciardini no dubtà en batejar-la com la ciutat més bella del món. A més de vuitanta quilòmetres del mar, el port escriu l'esperit de superació del poble flamenc i s'erigeix com un dels més importants del continent. Com una gegantina boca que alimenta el gran estómac d'Europa, així se l'afigura Rafael Chirbes.[13] Hi ha vaixells xinesos i japonesos, vaixells de càrrega que van i venen del Marroc, Tunísia o Algèria; bucs que han fet escala a Aden i que arriben aquí després de setmanes de navegació; vaixells carregats de ferro, d'acer o de sucre, històries escrites rere quilòmetres i quilòmetres de grues i hangars. Lluny del ritme trepidant, els carrers empedrats i les velles cases de la Grote Markt, el maó de les cases i l'or refulgent de les estàtues que tot s'ho miren. Aquí, a Anvers, tot sortint d'una botiga, algú el confon amb un príncep. A dins hi ha deixat la roba que duia posada. Res millor que canviar d'imatge, quan, lluny de casa, et sobrevenen les hores depressives, assegura Abelló.

Pinta la catedral i el seu campanar, Patrimoni de la Humanitat. L'estima d'una manera especial com una de les síntesis de les seves arrels; del Mediterrani a l'Europa central, diu. «Tot l'Abelló d'aleshores»[14]: a

13. Chirbes, Rafael . *El viejo sedentario.* Barcelona: Editorial Anagrama, 2004.
14. *Op. cit.* Masats, p. 247.

Port d'Anvers. 1976.
Tècnica mixta sobre paper.
33 x 24 cm
Col·lecció particular

Sint-Martens-Latem. 1974
Oli sobre tela.
82 x 100 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Sint-Martens-Latem. 1974
Oli sobre tela.
73 x 100 cm
Família Vilaseca

Postal d'Anvers. Juny 1970.
Centre de Documentació. FMJA.

primer terme, Ensor; al fons, el cel de Turner. Demà esclatarà el sol en un camp de roigs exuberants. O per què no, es regalarà una postal, la del molí de Kempen pintat per Jacob Smiths, del Museu Reial de Belles Arts d'Anvers.

Que lluny li queden aquells paisatges que pintà el 1964 de l'antiga colònia espanyola, el Lillo Toledo, quan corria el perill de ser inundada per l'ampliació del port d'Anvers. El comte Daniel Le Grelle li havia fet l'encàrrec de pintar-lo, per agermanar els dos Lillo, el castellà i el flamenc. Enllà

Londres. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25 x 32 cm . Família Verdaguer

la terra dels ors, vells o lluentes, i la terra de les feines del camp, de la «llum del sol que amar els bladars i que dels camins en fan pols daurada».[15] Aquí, l'embarcador, les vistes dels pors amarats d'humitat. ...blaus, verds, grisos, rosa morera i el vigor de la pinzellada en un paisatge d'humitats. Prop una vegada més, la boira del seu Vallès. També, el record de la descoberta: Londres, 1962.

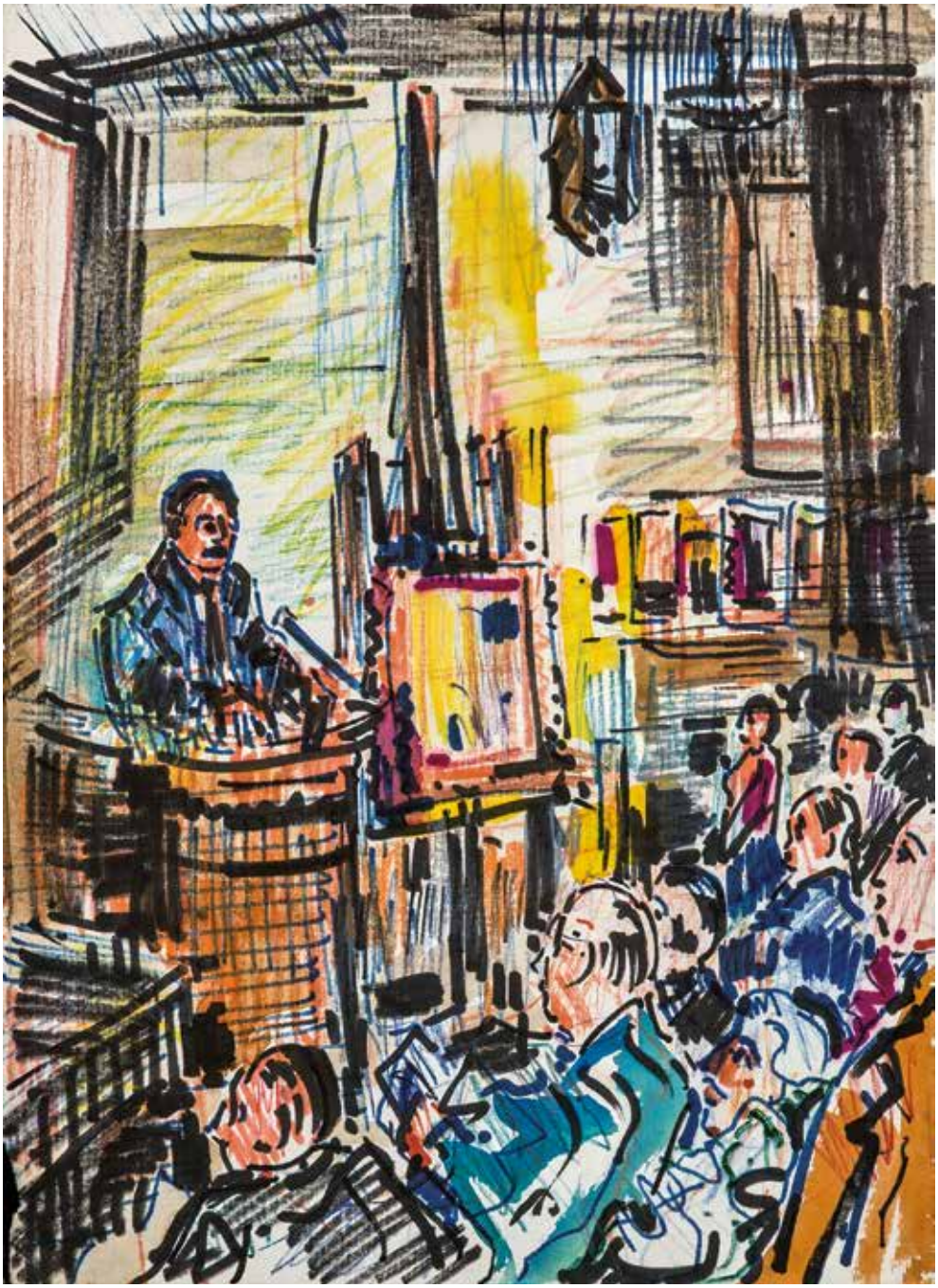
15. *Op. cit.* Masats, p. 246.

Boires entre el Tàmesi

Densa com una sopa d'all, era la boira de la seva infantesa. De tant en tant, al migdia s'entreveia una mica de sol, inconsistent, però, «com una moneda d'or vell que desapareixia en una hora justa».[16] Potser per això mateix, a Londres, s'hi sentirà bé. Ja ho deia Théophile Gautier, Londres bull al sol com un cavall suat o una caldera de foc, i són aquests efectes òptics de la llum els que captivarien per sempre més els pintors. La boira de Gautier era balsàmica, capaç de transformar una xemeneia d'una fàbrica en un obelisc, o una pobre fila de de columnes en un pòrtic de Palmira. La de l'escriptor Natsume Soseki, no tant; se li colarà pels ulls, la boca i el nas, com si fos, diu, carbó líquid que entrés en el seu interior.[17] *Boira*, així titularà Abelló la nota manuscrita que escriu des de Ullswater Crescent, Kingston Vale.[18] És dantesca i d'una gran perillositat. La lot esdevé obligada per als qui hi viuen i han d'anar amunt i avall. Un altre dia, a les portes del Nadal de 1962, s'atreveix amb l'anglès: ha tastat el que és la boira a Londres, el que ells anomenen «fog».[19] És d'una densitat tal, que si treus la mà de la butxaca, no la pots arribar ni a veure. Les cames també desapareixen dins la boira. Com el cap de cavall que ha intentat inútilment saludar Soseki, un cop a dalt de l'autobús i que ha quedat empassat per un univers infinit i sense colors.

El Tàmesi: El Tàmesi és a Londres el que el bulevard és a París, deia el mateix Gautier. El novel·lista percep velocitats diferents, també. Aquí tot va ràpid i el fascinen els òmnibus adornats amb lletres daurades que anuncien el seu destí; les persones corren, però alhora, sembla que no tinguin presa. La ciutat és plena de cartells; lletres i lletres de tots colors cobreixen els edificis des del terra fins a dalt. Molt a prop de Putney, a la ribera del Tàmesi, s'instal·la Abelló. També el meravellen els cartells tan especials que hi ha i la decoració tan sòbria, però elegant, dels adornaments, a les portes del Nadal. Els seus amics insisteixen a preguntar-li que per què Londres i no una altra ciutat com París. Aquí tothom hi va, els respon, i és precisament per aquest motiu, que escull la ciutat anglesa. «Sempre s'ha de fer el que els altres no fan. Llavors seràs el primer».[20] A penes veu el sol perquè hi ha calitja i és per això mateix, i per la boira, que hi ha zones, aquí, que el fan pensar en el seu Vallès. L'artista pateix el xoc dels colors. Si els nostres contrastos de llum són forts, agres, els d'Anglaterra són suaus, mimetitzats per la boira i dominats pel vellut verd del camp, constata. I més observacions, encara.

16. *Op. cit.* Masats, p. 10.
17. Lectures recollides a Roca, Joan Eloi. *Guia literaria de Londres*. Barcelona: Ático de los Libros, 2016.
18. Manuscrit sense data. Centre de Documentació. FMJA.
19. Nota manuscrita del 4 de desembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.
20. *Op. cit.* Masats, p. 212.

Subhastes Sothebis. Londres. 1976. Tècnica mixta sobre paper. 33 x 24 cm. Col·lecció particular

Sala de subhastes Bonhams. Londres. 1976.
Tècnica mixta sobre paper. 24,5 x 33 cm. Col·lecció particular

La ciutat de Londres, des de les alçades, és extraordinàriament bella per a l'artista. La majoria dels carrers tenen forma corba, com si volguessin acompanyar el riu.[21] S'atura a les galeries d'art, al passatge Burlington Arcade. Entra a pintar a la casa de Subhastes Sothebis i a la Bonhams, i entre coses boniques que gotegen a les notes manuscrites, destaquen les cases d'una o dues plantes.[22] Definitivament és aquí, en aquests palauets, prop dels carrers transitats com el d'Oxford, on li agradaria poder viure.

Cal agrair les petites felicitats del dia a dia, escriu. Com avui, 30 de setembre de 1962, que algú l'ha convidat al British Museum, «la meravella de les meravelles en art primitiu», o que ha anat al Coven Garden que, «comparat amb el Liceu, queda de província».[23] Regals que truquen a la porta d'uns dies immensament tristos i solitaris. La humitat té forma de gel i el paisatge sembla folrat per la neu.

21. Manuscrit del 24 d'octubre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.
22. Manuscrit del 9 de desembre del 1962. Centre de Documentació. FMJA.
23. Deplora també el mal gust anglès a l'hora de vestir a l'òpera i les làmpades del teatre que recorden, diu, a la de les perruqueries de dones. Manuscrit del 30 de setembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.

Westminster. 1962. Tinta i guaix sobre paper. 32 x 40 cm. Col·lecció particular

«Londres, són tres quarts de 5 del matí del 5 de novembre de 1962. Tot és fosc amb llums encesos, com a Barcelona a dos quarts de 9. Trafalgar Square s'omple de grans núvols d'ocells que van i venen amb rebombori i a totes velocitats. La majoria s'aturen i busquen el seu petit espai per passar la nit al campanar de l'església parroquial de Saint Martin, on se celebren els casaments de moda. Son milers els que arriben a ajuntar-se i amb els seus cants anul·len els dels autobusos i cotxes. Travessen l'espai volant, uns sobre el monument a Nelson i d'altres aturant-s'hi a sobre. S'amunteguen als arbres pelats i fan la sensació de petites fulles. Em recorda el mateix espectacle en les nostres Rambles de Barcelona, però aquí és més impressionant vist des de les columnes de la National Gallery, que queden també plenes i sembla que ets a dins d'una enorme paperera. Aquesta plaça, on crec que s'aplega gent de tot el món i de totes les races, és en aquest moment d'una inoblidable bellesa.»[24]

24. Manuscrit del 5 de novembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.

Trafalgar Square. 1966. Tècnica mixta sobre paper. 32 x 40 cm. Montserrat Planas Comas

El mateix dia ha anat al cinema. Li ha desconcertat que les localitats cares siguin les de l'amfiteatre, i que en canvi, les de baix, siguin les més barates; que en totes les sales d'espectacle, hi puguis adquirir aspirines. Són retalls de vida que arriben rere una tarja publicitària de la pel·lícula *Porgy and bess* que acaba de veure.[25] Col·leccionista de les petites coses de cada dia, com el camí que traça per crear idees noves en el camp de l'art plàstic, en un senzill paper, després de la visita que ha fet al Museu d'Història Natural; com la il·lusió que li produeix constatar el sentit didàctic amb què ha estat plantejat el discurs expositiu; com la sorpresa de la gratuïtat dels museus Geològic i el Victoria and Albert i la felicitat de descobrir-hi tants visitants joves.[26]

Avui, 19 d'octubre, ha visitat la National Gallery.[27] Ràpides impressions: Giotto, Botticelli, Bellini, Piero de la Francesca. Visita que repeteix pocs dies després.[28] Captivat per Luchas Cranach, com també pels dibuixos de Rafael, que visita al British Museum. Pinzellades que arriben de l'art, del

25. Manuscrit del 5 de novembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.
26. Manuscrit del 28 d'octubre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.
27. Manuscrit del 19 d'octubre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.
28. Manuscrit del 8 de novembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.

Postal de Londres.
Centre de Documentació. FMJA.

Abelló a l'exposició de Kokoschka a Londres. Centre de Documentació. FMJA.

dia a dia dels grans magatzems, que són impressionants i on hi pots comprar de tot, o dels *double-deckers* vermells.

Mai hi ha cues, quan és hora d'agafar-los! I què dir-ne del metro londinenc? Sí, definitivament, l'anglès sap viure bé, els diu a la família. L'organització dels horaris li agrada, «tot està organitzat amb molta intel·ligència». Com els seus carres, en semicercle: «places generalment rodones o en formes corbes. És una ciutat ordenada i construïda amb intel·ligència. Els carrers són espaiosos i cada zona té la seva personalitat; o bé en comerços, o grans magatzems, d'altres en teatres, d'altres en ambaixades i d'altres només per a viure-hi». S'atura als palauets de dos o tres pisos i als gratacels que poden arribar a tenir de 30 a 50 pisos. «És difícil trobar un carrer dret, es nota la influència de la forma del Tàmesi amb la seva forma serpentina, és molt bell.» Sí, definitivament, Anglaterra és una «illa magnífica, però, i tan diferent, per lo bo i dolent a Barcelona!», per reblar: «es comprèn que tot anglès desitgi visitar el Mediterrani i gaudir del sol i de la llum del nostre caràcter i alegria». [29]

«Juan Abelló ha encontrado luz y color en la Ciudad de la niebla», és el titular de l'article que José Luís F. del Campo li dedica a *El Correo Catalán*, el 6 de gener de 1963. Com un veritable xoc a causa dels colors, defineix Abelló la seva descoberta anglesa: «Amb la meva sortida a Londres es produeix un canvi en la meva pintura. Vaig tenir una decepció amb els impressionistes. Quan els veia reproduïts en els llibres, els quadres em semblaven

29. Manuscrit del 9 de desembre de 1962. Centre de Documentació. FMJA.

més grans. Quan vaig descobrir Turner, li vaig agafar una admiració que ha durat tota la vida. Em va influir d'una manera, diguem-ne, espiritual. Té un sentit de la llum que surt del mig del quadre i el banya, tot fent-hi una mena d'espiral. La seva pintura és la llum per la llum. L'expressionisme continua en la meva època de la gran pasta. És innat, en mi, o gairebé. Tinc una tirada a l'exageració, es nota en la meva pintura. Soc abarrocat pel que fa als gruixos de pintura i als colors.»[30] També el meravella Constable, com participa en la carta que adreça a la família el 14 de gener, pocs dies després d'aquest article. A l'exposició que li dedica la Broadway Art Gallery de Broadway, triomfen molt els seus paisatges de Mollet. És el moment, també, de fotografiar-se al costat del cartell anunciador d'una exposició que el sacsejarà per sempre més: la d'Oskar Kokoschka, a la Tate Gallery. Amb ell diu compartir una «sensibilitat, una manera de veure i de plasmar els colors del món». La seva mirada al Tàmesi el trasbalsa i parla concretament de les obres pintades el 1926, que tant el marcaran. Anota ràpidament les impressions en un paper:[31] «Max Beckmann, Nolde, Edward Munch escandinau», per, tot seguit, i referint-se a Kokoschka, assegurar: «El temperament expressionista de la meva obra en paper és més directe i més transparent ja que és més espontània».

Londres condensa cels lletosos i grisos, monuments i places, sons i vistes d'ocell des d'un gratacel, potser; i museus, també. I noms propis. A l'impacte de Turner o Kokoschka, cal afegir-hi també el nom de Francis Bacon, a qui té l'ocasió de conèixer ara, a qui retrobarà en les seves estades de París i Nova York, i amb qui compartirà també passió pel nord d'Àfrica. Té exposició a la Tate Gallery i estrena taller a Reece Mews, número 7, ben a prop de l'estudi que havia tingut a Cromwell Place i al que tan unit havia estat. «Soc com una picadora. Ho miro tot, ho poso tot en el meu interior i ho pico ben fi. [...] Les imatges engendren imatges en el meu interior.»[32] A la seva capçalera del llit, lectures d'Esquil, Eliot, Proust, Freud i les *Cartes de Van Gogh*, manuals de medicina, fotografies científiques i tota la història de la pintura figurativa i del cos humà de l'art occidental. És el seu panteó; un nom i una coneixença que Abelló no deixarà de recordar al llarg dels anys.

30. *Op. cit.* Masats, p. 217.
31. Nota manuscrita de Joan Abelló. Centre de Documentació. FMJA.
32. Peppiatt, Michael . *Francis Bacon en su estudio.* Barcelona: Editorial Elba, 2018, p. 56.

Cementiri a l'Illa de Man. 1967. Oli sobre tela. 59 x 72 cm. Museu Abelló

Postal de l'Illa de Man. Centre de Documentació. FMJA.

Postal de l'Illa de Man. Centre de Documentació. FMJA.

... Illa de Man

Diuen que el so del mar és el més vell del món. Segurament sigui cert que el mar és absolut, intens, fins al punt que de vegades pugui esdevenir dolorós, com assenyala Claudio Magris. Spanish Head, illa de Man. El nom fa pensar en els vaixells espanyols que fa anys que dormen sota el mar, diu Joan Abelló. En queda captivat, d'aquest indret; del so de les onades gegants que xoquen contra les roques negres, de les gavines, l'olor de peix fumat i les llums de la badia de Douglas, a la nit. Hi ha boira també, aquí. Lluny, la sirena del far de Point of Ayre. L'amor pel mar, deia Thomas Mann, també és amor per la mort. Tombes arran de terra, una al costat de l'altre fins gairebé a l'horitzó, el mar al fons, i el cel gris i lletós, immens, que sembla que caigui al damunt. El mar, no ens fa fruir, tocar, posseir per un moment la plenitud que voldríem sempre, es pregunta Magris?

Verds i grisos per a una ànima que diu sentir-se bé en els països nòrdics. Prop, la vida esclatant en una cursa de motos o la vida celebrada en un pub, l'exposició «Retrat de l'illa de Man» a la Galeria Broadway de la mateixa localitat, o una postal plena de petons del pare: «filles, aquí és l'únic país del món que els gats no tenen cua».[33]

> «Agost-setembre de 1967.
> És com una joia guardada en una caixeta, embolicada amb boira i escuma, vent, sol, núvols molt negres i núvols molt blancs. Moltes flors noves amb milers de colors, com catifes posades per cobrir el cap de les muntanyes.
> »The Nyarbil. Blanques, menudes i ancianes casetes on el silenci se sent; pedres, records d'homes morts. Contrasta amb els forts sorolls dels motors d'homes muntats al damunt de dues rodes que corren molt, quasi tant com el vent que entra pels quatre costats de la caixeta foradada.
> »Ayre, Michael, Rushen, Garff, Middle, Glenfaba. Ocells que parlen i que en espanyol diuen *feo, feo, feo.* Gent que beu i canta en els cafès mentre un piano toca melòdiques cançons i en els darrers cinc minuts, després de sonar la campana, sembla que els homes s'estimin més i els càntics quasi són espirituals. D'altres són entorpits pensaments del temps llunyà en què van estar viatjant pel món, com perduts en ell.
> »Agafar muntanyes de flors a Foxdale i contemplar la vista que pot veure's: les costes d'Anglaterra, Escòcia, Irlanda. Viatjar en trens de joguina i de color de xocolata, o bé en màquines que aquest cop són cavalls grassos. Escoltar el soroll de l'aigua que cau entre pedres i arbres gegants a Ballaglass Glen.

33. Postal de l'any 1967, dirigida a Marta Abelló. Centre de Documentació. FMJA

»Mentrestant, a Peel, amb l'ombra d'un castell que va ser i el fum i l'olor de peixos fumats, milers de gavines blanques mengen fent festa el peix perdut d'alguna barca vikinga. I comprar vermelles i hercúlies llagostes. I abans d'anar a dormir contemplar la il·luminació de la badia de Douglas, fermall de la nostra caixeta. Jugar les últimes monedes. El xiulet d'un far a Point of Ayre amb notícies d'una emissora que no existeix. I demà, pintar el gat que cua no té, i aquest sí que existeix. Joan Abelló.»[34]

Posta de sol des de l'hotel Tazi. La Koutobia. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25 x 32 cm. Col·lecció particular

... Marràqueix

Cau el sol a la plaça de Djemà-El-Fna i comença la festa. Salam aleikun, la pau sigui amb vosaltres. Fa olor de llimones i d'olives; d'herbes aromàtiques, d'encens i espècies, de suor, de dàtils i d'oli de bacallà (*chebbakies* de mel), de pells adobades i de tints; fumegen les olles on es tenyeixen les llanes. Pols de colors i textures diferents, safrà, nou moscada, clau, canyella, pe-

34. Fragment del diari personal. 1967. Centre de Documentació. FMJA.

Els pobres vells i cecs. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25 x 32 cm.
Col·lecció particular

bre negre, blanc o vermell,... Les venedores de pa abrigades sota la manta, dretes o assegudes a la gatzoneta, fan voltejar els pans rodons amb una gest ràpid. Els cecs repeteixen monòtonament les seves benediccions i esperen que caigui una moneda en el seu platet. Algú toca el *guembri*, la guitarra típica de dues cordes. Marràqueix, la *ciutat vermella*, dels jardins d'aigua i rosa, del fang de les muralles, de la menta i les talles de fusta de cedre de la madrassa de Ben Youssefels saluda Joan Abelló, després d'instal·lar-se en uns pavellons de l'interior de l'antic palau imperial de Marràqueix. Enfila els passos pels jardins del Moro i de la Mora, pel port Essaouria i les muralles. Els jardins són una benedicció de verds, severs o tendres, blavencs o argentats, tacats de rosa i de grocs de les flors, com descobririen els ulls fascinats d'Aurora Bertrana, el 1935.[35]

A la filla, Abelló li fa arribar un desig en forma de postal: que puguin visitar junts el país. La imatge triada és la d'un domador de serps. Octubre 1969. Per bé que està acostumat a pintar al carrer, enmig de la gent, s'adona que aquí se la juga. La tècnica del pastel es presta per aquí, «no pots estar per bromes; un que surt per un cantó, per un altre. No hi ha possibilitat de

35. Bertrana, Aurora . «Ençà i enllà de l'Atles misteriós. Correspondències de La Publicitat. Impressions d'una dona a través de l'Àfrica musulmana». *La Publicitat*, 28 de setembre de 1935, dins Real Mercadal, Neus, *Aurora Bertrana. Viatgera*. Girona: CCG Edicions, 2008.

Joan Abelló al Marroc.
Centre de Documentació. FMJA.

Marroc. Sortida del dia a les muntanyes del Atles. 1972.
Pastel sobre paper. 49,5 x 64,6 cm. Museu Abelló

concentrar-se en la feina; penses, mentre manegues amb els colors, que un d'aquests àrabs se t'emportarà les rodes del cotxe, o que s'enduran alguna cosa que hagis deixat en el seient del vehicle. I els ulls. Et miren silenciosos, et segueixen amb les pupil·les com ocells de mal averany, rere les teves petjades. La concentració en el que fa és impossible. Acabes per patir un impacte nerviós». Els muetzins criden a la pregària de l'essebáh. Cau el sol a la plaça de Djemà-el-Fna, el major teatre del món, a ulls de Wiesenthal.[36]

Emxi Ben Salam (adeu-siau), li hauran dit en acomiadar-se. Al fons, la carena blavissa coronada amb els pics nevats de l'Atles. Hi ha rosa, aquí, entre aquests pics, i la veu d'Aurora Bertrana, novament, que espera el pintor, a 2.700 metres d'alçada: «La terra de les muntanyes és clapada, ací de groc, allà de roig, amunt morada, avall d'un ocre viu. Jo penso en tots els pintors amics, i voldria acoblar-los al meu entorn».[37]

... De París a Sant Petersburg, amb aturada a Venècia

Si es tracta com cal, la tècnica del pastel, agafa els colors de l'ala de papallona. Ho sap bé Abelló, mentre recorda aquell nen col·leccionista de papallones que fou. «Els colors pastels de l'ala d'una papallona i els verds i vermells enllustrats d'una marieta, m'inspiraven.»[38] La lluminositat i la intensitat del color fan que aquesta tècnica sigui especialment estimada per

36. Wiesenthal, Mauricio. *El esnobismo de las golondrinas*. Barcelona: Edhasa, 2010.
37. *Op. cit*. Bertrana, p.340.
38. *Op. cit*. Masats, p. 136.

París. 1982. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

ell; també la rapidesa i la senzillesa del seu maneig, sense necessitat ni de pinzells ni de dissolvents, la fan del tot apropiada en els seus desplaçaments. Tot i tenir taller instal·lat a París, al número 12 de la Rue Beaujou, qualsevol carrer de Montmartre o qualsevol pont són bonics per plantar-se a pintar.[39] Qualsevol terrassa d'un cafè, també. Ja ho deia Canyameres, l'estranger no fa com el parisenc que acostuma a sortir poc o no gens del barri. L'estranger, i encara més si és artista, habita París en bloc, s'entafora pertot arreu, i cada dia s'adona com és de gran i prenedor.[40] De tant en tant, el podem trobar caminant a pas lent pel cementiri de Montmartre o entrant a visitar el petit museu d'Utrillo. El Moulin Rouge l'espera, amb les onades de puntes de mitja negres i sabates blanques que tant havien entusiasmat els cronistes catalans del París de principis de segle; immers en el french cancan, «enmig d'un enorme remolí de faldilles enlaire, i entre els plecs dels enagos oberts com les fulles d'un roserar blanc, esvalotades per la tramuntana»,[41] que va

39. Enregistrament d'*Abelló a París*, 1985. Txomin Urzaiz i Rafael Poch.
40. Canyameres, Ferran. *París en l'obra de Gaspar Miró*. Vilanova i la Geltrú: Foment Vilanoví, 1960, p. 29.
41. Gaziel. *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí 1893-1914*. Barcelona: Editorial Aedos, 1958, p. 257.

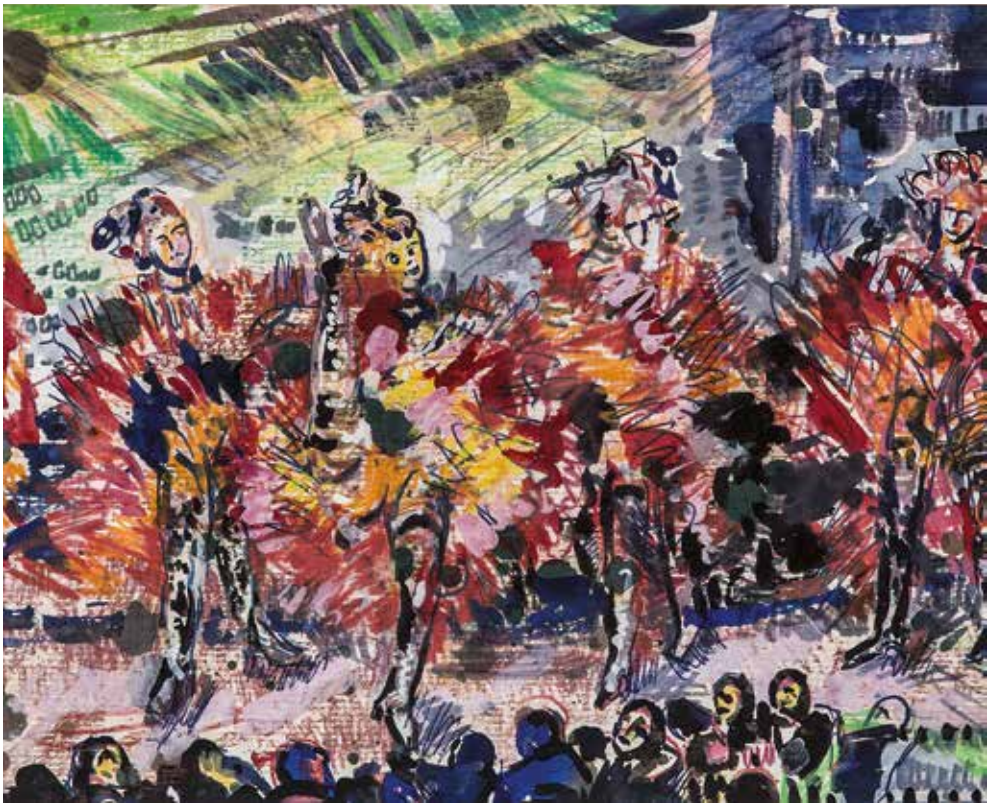

Moulin Rouge. c. 1985. Tècnica mixta sobre paper. 27 x 22 cm.
Col·lecció particular

descriure el jove Gaziel, Abelló aprofita per atrapar a ritme de pastel, la folla rotació vertiginosa, que detallava l'escriptor.

El pintor Grau Sala el rep al seu estudi; llargues converses, com les que estableix amb Francis Bacon. La seva passió col·leccionista el porta a adquirir art negre, i a Dalí el troba a l'Hotel Maurice. De tant en tant, toca òpera, i pinta, sempre pinta. Tant, que exposa cada any a la Beaux-Arts; tant, que a les galeries Dalmau de Barcelona hi arriba a exposar, el 1981, prop de dos-cents quadres al pastel de l'estada parisenca; tant, que al mateix any arriba a tenir exposició al Gran Palais. De colofó, una pel·lícula, *Abelló a París*, es presentarà el 1985. Les parets del seu estudi de la Rue Beaujou, que havia obert a finals dels setanta, i després del seu èxit expositiu al Palais des Papes, a Avinyó, segueixen esperant-lo.

> «Pinto els pastels igual que faig servir olis. És a dir, faig traços amb el llapis de pastel com si fes pinzellades. Prefereixo les barres dures a les toves. Aplico els colors amb ràbia. Cada una de les meves obres

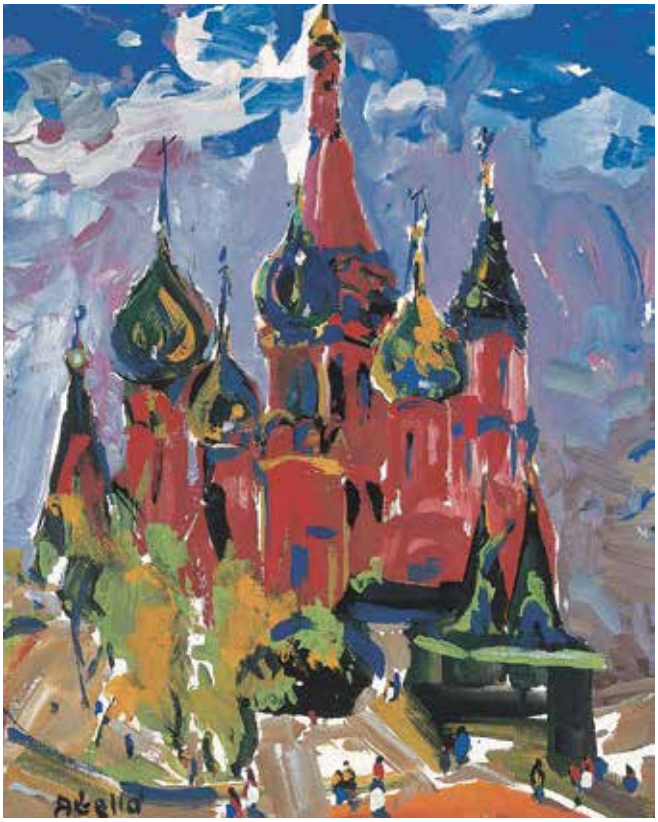

Moulin Rouge. 1985. Tècnica mixta sobre paper. 22 x 27 cm. Col·lecció particular

> neix d'una il·lusió que desitjo veure realitzada de seguida. D'aquí ve que acabi els pastels en una sola sessió, però en una sessió que podria definir com un combat de boxa: pegant fort, sense ni un repòs, ni un respir [...]. Pinto moltes vegades un pastel sense ni tan sols mirar les barres per escollir-ne el color. Disposo, a l'abast de la mà, de tota una gamma de pastels, en selecciono els primers, i n'aplico els traços inicials. Llavors hi vaig posant tots els que tinc, però no vaig a buscar-ne pas un de blau o un de vermell. En tot cas, me'l trobo quan l'agafo.»[42]

Com a Budapest, prop del Danubi (1984); com a Praga, prop del Vltava (1983), com a Xoximilco, a Mèxic (2001), o com a Rio de Janeiro (1986), on troba el color. A Moscou, la catedral de Sant Basili, de rojos encesos (2000); la sortida del sol sobre el riu de la ciutat, la immensitat de la plaça

42. *Op. cit.* Masats, p. 165, 167.

Sant Basili. 2000. Guaix sobre cartró entelat. 41 x 33 cm. Museu Abelló

Roja i la bellesa de les quatre cúpules al fons, la muralla emmerletada del Kremlin; la calor extrema de l'estiu, en pintar la tela,... una fascinació per la ciutat que l'empeny a tornar-hi. A Istanbul, el palau de Topkapii, la mesquita de Süleymaniye, els turons de la ciutat i el fum que s'enlaira dels vaixells del Bòsfor. Imatges de postal d'una ciutat que és també llindar. Baixen fosques i profundes, les seves aigües. El cel, entretant, s'ha tenyit de blau de perla, el color amb què veia la ciutat, Gautier. És el 1992 quan Abelló la trepitja, després d'arribar-hi en l'Orient Express. Quatre anys després, l'eco del Gran Basar ressonarà entre les terres d'Egipte. Cartografies d'una vida de viatges pintats, i escrits en el millor dels casos, com el record que dedica a Venècia. La ciutat la fan també els colors dels artistes que l'han pintat, les veladures de Tintoretto, els cels de Canaletto o de Turner, la música de Vivaldi o els que hi van rere les petjades de Marco Polo; és la Venècia d'hivern, de la boira o de l'*acqua alta*, és la Venècia del silenci dels carrerons i la cridòria del gondolers,... i la del Carnaval.

Yeni Cami Eminönü. Istanbul. 1993. Guaix sobre fusta . 38 x 46 cm . Col·lecció particular

«Al febrer de 1981, superant la clàssica boira dels Alps italians i la famosa crescuda de les aigües que van arribar a la plaça de Sant Marc vaig arribar per fi a Venècia i aconseguí "viure" a Venècia i "pintar" a Venècia. Escriure de Venècia...! s'ha dit i escrit tant d'aquest lloc. Llum irreal, teatral, canvi constant en el color produït per la fusió quasi màgica de l'aigua i de la terra, del color vermellenc de les teulades i del rovell de les parets centenàries; dels marbres de diferents tons dels palaus silenciosos i nostàlgics...ruïnes, esglésies i museus en carrers recaragolats i placetes que totes condueixen al mateix lloc: la plaça de Sant Marc. Pintors mestres en el color: el Veronès amb el verd que el caracteritza, Tintoretto el colorista i Tiziano que fon les seves figures dins d'una atmosfera difícil de definir on comença i acaba la línia o el contorn inspirat sense dubte en aquesta Venècia entre el món oriental i occidental amb el mar Adriàtic al fons, on tot es fon en la història i en el temps. Tot això ha estat meravellosament reflectit en les obres dels artistes anomenats "de vistes"

Tsarskoe Seló. Palau de Caterina. Pushkin. 2001. Guaix sobre cartró entelat. 33 x 41 cm.
Museu Abelló

Canaletto, F. Guardi, Gianbatista Tiépolo, Pietro Longhi i en mirar avui els seus quadres pots reconèixer tot perquè no ha canviat res, petites modificacions però tot està allí en el mateix lloc. [...] Els carrers s'omplen de bullici de gent que arriben contínuament amb vaporettos de les illes properes per acudir a la gran Venècia i saludar els seus amics i després anar als balls o al gran teatre de l'Òpera La Fenice que és realment un esdeveniments difícil de superar, amb tants cardenals, grans ducs gentils, dames sortides dels mateixos quadres, Giocondas, Fornadinas, Capulettos i Montescos i que caracteritza el personatge oficial de Carnaval. La màscara, blanca, sòbria, seria, elegant i teatral, tot al mateix temps, arribant a tapar el rostre on acaben els llavis i comença la barbeta juntament amb el singular barret de tres puntes, fan de tot el conjunt ni més ni menys que una obra d'art. Existeix també la màscara neutra veneciana que amb l'Arlecchino, pantalons, etc. de Milà componen la cúspide del gran Carnaval del món italià.

»No podem oblidar els ponts meravellós que prenen vida en somni nostàlgic d'elegants formes, les poètiques góndoles de color a mort, i des d'un blanc a un negre tots els colors, amb fons del Palau Ducal, dels cavalls de la Basílica o el simbòlic evangèlic del lleó alat en un posta de sol i un blau prussià ple d'estrelles. Tot això i molt més el gran "Carnaval de Venècia".» Abelló, 1 de febrer de 1983.[43]

Una altra Venècia, la Venècia del Nord com també es coneix la ciutat de Sant Petersburg, el vindrà a trobar, el 2001. Mesos abans, a l'estiu i sota una llum ben diferent, haurà pintat a Moscou. Ara será hivern i el Palau de Caterina es tenyirà d'or sota un cel de neu. Assegut en un banc, es llençarà a capturar els blancs, amb el pinzell i amb els dits. Petits tocs, ara aquí, ara allà; de tant en tant, una taca de verd o de negre, de blau també.[44] Una boira gèlida pujarà pel Neva. Abelló s'haurà protegit del fred amb una gorra de pell. Avui no durà el seu llaç de coloraines nuat al coll; unes mànigues de roba de treball protegiran l'abric. Els seus ulls vius, humits i admirats de criatura conservaran la mateixa curiositat de sempre. La seva filla Marta l'ajudarà a preparar l'estenall de pots de color. Els badocs aturaran el temps, tot contemplant l'escena. De tant en tant, una gota de pluja en el bassal del seu costat ens recordarà que sí, que Sant Petersburg és una ciutat d'aigua.

43. Document mecanografiat. *Il Carnavale de Venecia*. Del 3 al 23 de febrer de 1983. Centre de Documentació. FMJA.

44. Pel·lícula enregistrada, el 2001, per Masja Novikova.

Abelló a Costa d'Ivori. Centre de Documentació. FMJA.

... De Nova York a Costa d'Ivori

Amb una barretina al cap, així passeja Abelló per les grans avingudes de Nova York, el 1982. Inaugura exposició a la Ta Nisia Galleries. La ciutat el sacseja de tal manera que voldria quedar-s'hi. Aquelles parets de vidre, aquell joc de reflexos dibuixen davant seu una simfonia fantàstica i canviant; hauria donat el que fos per poder haver pintat a la ciutat. Per davant, a casa, l'esperen uns anys de celebracions i reconeixements. A tocar, l'exposició homenatge a 50 anys de pintura, a la seva ciutat; la publicació d'estudis que esdevindran claus, com el llibre de Rafael Manzano, *Abelló. La revolución del pastel* (1987), Josep Masats i Joan Iriarte, *Abelló. Troballes* (1989), mirades que se sumen a la que Pere Voltes li dedicà el 1974, amb una obra que seria traduïda posteriorment a l'anglès i el francès; l'espera també un viatge, especialment estimat pel pintor: el que fa a Costa d'Ivori, el 1987 amb l'arqueòleg Albert Costa, i que cristal·litzarà en el llibre *Pistas de África*.

És, en paraules de Costa, un viatge «per mirar, pintar i fotografiar; és a dir, un viatge estètic». Defugen la zona costanera i plena d'hotels de luxe, a la recerca de l'arquitectura tradicional, les danses cerimonials, els poblats i els mercats. Les hores, aquí, tenen poc valor. Poc després d'iniciar el viatge a Abidjan, tenen l'oportunitat d'integrar-se en una festa julà. No hi ha instruments musicals, aquí, i les dones entonen càntics d'estrofes curtes i repetitives. Després, col·locades en cercle, les dones arranquen a ballar, en el centre; una coreografia única que captarà la càmera de Costa; quilòmetres enllà, mentre els nens bombegen enèrgicament l'aigua de la font central, tots dos s'asseuen a contemplar el dia a dia del poble; allà unes dones es pentinen les unes a les altres; al costat, d'altres trenen cistells davant la cabana. Gbablaso, Tuba, la sabana, els esperen; poblats a volts d'ocell, que semblen illes en un mar de grocs i verds, diu. Quilòmetres escrits per Costa, en una combinació perfecta d'erudició i degoteig d'anècdotes; des d'un deliciós dinar arribat després d'una autèntica batalla amb les mosques, fins els difícils equilibris amb la conducció africana, passant per la tràgica convivència amb els qui els demanen ajuda sanitària. Text i fotografies d'un viatge fascinant. La càmera de Costa enfoca Abelló. Ell, amb ulls de felicitat, ens rep amb els nens que té afectuosament sota els seus braços. Alguns miren també la càmera; el més menut sembla haver-se colat en l'últim segon, a l'escena. Abelló s'ha protegit del sol amb el tradicional salacot; el mateix que llueix mentre pinta absort les desenes i desenes d'ulls que l'observen encuriosits. Hi ha colors estesos en una taula de treball imprevista; té pressa per capturar l'instant: una dona amb el seu petit penjat a l'esquena, una dansa, un mercat de colors o un petit moment del dia a dia; en altres instantànies, el temps es deté en un ximpanzé que es deixa retratar sense presses. El fotògraf atrapa el pintor en plena feina.

Temple Tanah Lot. Bali. 1992. Oli sobre tela. 81 x 100 cm. Col·lecció particular

... Nou continent: Índia, Nepal, Tailàndia, Indonèsia, i mitja volta al món

Abelló emprèn viatge i lectura. Mig món es desplega davant seu quan el febrer de 1992 decideix marxar per dos mesos. A tocar, l'Índia, el Nepal, Tailàndia i Indonèsia. El llibre que l'acompanya és un calidoscopi de colors d'un viatger i amic del seu mestre Pere Pruna. L'autor i protagonista és l'advocat barceloní Manuel Bosch Barret, designat president del Tribunal Mixt de les Noves Hèbrides (actualment Vanuatu), a l'arxipèlag del Pacífic Sud, que en aquells moments es disputaven els britànics i francesos. Les memòries arrenquen al port de Marsella, quan al febrer de 1936, emprèn l'aventura. El seu amic Pere Pruna ha vingut expressament de París per acomiadar-lo: Marsella és un port que té ciutat, diu. Molt abans que el *Felix Roussel* salpi, percep que ja ha sortit d'Europa. Ningú parla del que deixa enrere, només de la terra que els espera: Djibouti, Colombo, Kong, Java, Singapur... Sona la sirena. És el moment del comiat. Pruna i Bosch acaben l'últim *whisky*. L'emoció de l'abraçada. No hi ha lloc per a les paraules. A la retina, per sempre més, la imatge d'una mà amiga alçada des del port. En una de les parades del viatge, anotarà: «Tornem al nostre cafè, on alguns passatgers estan sotmesos a la tortura de trobar frases enginyoses amb què acabar les postals dirigides als amics. Generalment se'n compren dotze, però sempre sobren. Per que s'entossudeixen els viatgers a comprar postals diferents i buscar frases diverses, si envien les postals a països diferents i a persones que no es coneixen entre si?»[45]

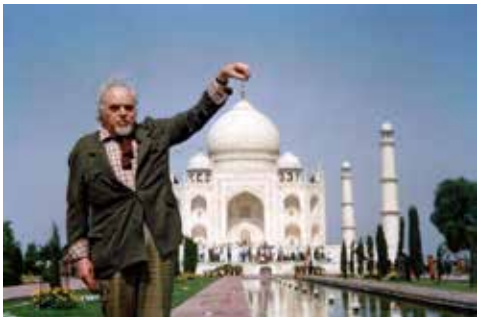
És també un febrer, quan Abelló emprèn viatge. En aquest cas, són les obres i les postals no escrites les que ens marquen l'itinerari del pintor per aquelles latituds. De Bali, per exemple, en aquesta illa de forma de cor aplanat i inundada de volcans que tant havia impressionat l'advocat Bosch, Abelló tria les danses, els Ogoh Ogoh i el temple de Tanah Lot, imatges de postal que retrobem pintades entre l'esclat de colors. «Tot el món sembla estar de festa, a Bali, i de fet, així és en moltes ocasions, perquè moltes de les celebracions afecten tot el poble, transcendeixen el carrer, són clamoroses i obertes, i tot el món se suma a elles. D'altra banda, és de mala educació difondre sensacions pessimistes o malhumorades, i la societat no ens les admetria encara que estiguéssim temptats a fer-ho, cosa poc probable en un ambient tan grat», explica el mateix Abelló.[46] Banderoles de coloraines inunden la tela. Al fons, suspès en una enorme roca excavada per les marees, el temple de Tanah Lot, que homenatja els esperits guardians del mar; al poble de Samur, els Ogoh Ogoh surten als carrers: cal inundar d'harmonia les cases. Un any després d'aquest viatges, una exposició a Barcelona, en

45. Bosch Barret, Manuel. *Tres años en las Nuevas Hébridas*. Barcelona: Pałlas, 1943, p. 31.
46. Voltes, Pedro. *El cielo y la tierra*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2000, p. 249.

Bangkok. Barques al canal. 1992. Oli sobre tela. 65 x 80 cm. Col·lecció particular

Fotografies d'Abelló a l'Índia. Centre de Documentació. FMJA.

dona detalls: «És Abelló un viatger inquiet; ha tornat d'un llarg i extens viatge per l'Índia i el Nepal. Katmandú amb el Durbar Square ple de temples, Patan amb les seves dues grans places i temples de cinc i set pisos, Pasupatinath amb el Bagnamati convertit en centre de ritual i incineració, l'han permès unir una sèrie de visions a les teles realitzades a l'Índia o a Bali, amb una magnífica interpretació del temple de Tanah Lot on es dirigeixen els fidels portadors de llargues i multicolors banderes de pregàries».[47]

A Tailàndia, es mou entre les aigües del mercat flotant de Bangkok. Grocs esclatants que arriben dels cistells de bambú, de la fruita, de les flors, de les ombrel·les i els barrets. També a l'Índia es mou entre les aigües del Ganges, vermelles, grogues o daurades segons les hores del dia; te vermell la tika que es pinten les dones al lloc imaginari que ocuparia el tercer ull, el bitxo que s'empassen fins a incendiar-los la boca, o l'escopinada que arriba després de la gargamella que s'escolta aquí i allà després de mastegar una i altra vegada la nou d'areca; te groc la cúrcuma que ho impregna tot; tenen groc, blanc, rosa o groc les garlandes de gessamins amb què es guarneixen les trenes; tenen groc les arracades d'or o les sedes vaporoses dels saris. Vibren els lluentons al so dels braçalets dringadissos que duen les dones.

Baixen les aigües també al Ganges, quan el pintor i col·leccionista Oleguer Junyent, en la seva volta el món i el seu *Barcelona torna al Born*, en ple 1910, es veu a si mateix «pintant tauletes sota d'un sol intolerable i tenint al costat gent que llançava cadàvers rius avall, cremats o tot just passat pel focs».[48] Abelló també s'hi atura a pintar i es deixa fotografiar amb les escales de fons i els seus peregrins. Rius de gents i de colors per a un tornar a començar. Potser aquí el vingui a trobar el record del seu estimat Pruna, tot seguint el viatge de Bosch cap a les illes Hèbrides; aquell mestre que li havia ensenyat a pintar amb música: «Cal pintar escoltant música, Joan

47. Llop S., J. "Abelló Mayoral", Barcelona exposiciones, Gal Art, juny 1993.
48. Junyent, Oleguer. *Barcelona torna al Born*. Barcelona, Edicions de la Magrana, 1981, p. 84.

Ritual en crematoris. Riu Ganges. Benarés. 1992. Oli sobre tela. 89 x 116 cm.
Pedro Vila Masachs. Barcelona

–sembla que el senti–, No us feu fixat que cada quadre té la seva melodia i que és una cosa molt simfònica? Hi ha el metall vibrant i valent, la calor de la corda i els greus vellutats dels cellos... Hi ha de ser tot, en un quadre».[49] Potser aquí, també, davant el Taj Mahal on es fotografia, d'aquelles teranyines pètries que havia imaginat Blasco Ibáñez en aquells marbres tan i tan treballats, recordi també la importància dels blancs i la gran quantitat de blancs possibles, que tant li havia reivindicat el mestre. Només a l'illa d'Eivissa, li havia dit, pots comptar-ne més de 30.000. Tenen blanc també les figures que s'acosten a dir l'adeu al ser estimat o els que venen a expirar la culpa en les aigües. Al Taj Mahal, lentament, cau la tarda, i amb ella arriben els liles; dorm la nit en un gris dolç... A Benarés, entretant, els graons de pedra que baixen fins al riu s'han omplert de fidels per a fer l'ofrena de l'espelma votiva. Fumegen els morts.

49. *Op. cit.* Masats, p. 92

Fotografia de Joan Abelló i Joaquim Sardà a l'Illa de Pasqua.
Centre de Documentació. FMJA.

Moai amb Pukau. Rapa Nui, Illa de Pasqua. 1995
Oli sobre tela
116 x 90 cm
Família Abelló

... Illa de Pasqua i la Polinèsia, i altra mitja volta al món

A més de 3.500 km del Pacífic, enmig del no res, l'espera l'illa de Pasqua, coneguda també pel seu nom primitiu Rapa Nui. «L'illa de Pasqua és el lloc habitat més solitari del món. La terra més pròxima que poden veure els seus habitants és el firmament», anunciava meravellat Thor Heyerdahl en el seu llibre *Aku-Aku*.[50] I és allà, sol, sota la immensitat del cel, que emergeix un dels moais pintats per Abelló. D'esquenes al mar, protegeix l'illa, com la resta de moais. La majoria estan drets, com un exèrcit en formació, i enllà també n'hi ha que estan tombats boca avall. L'esperit dels avantpassats o els seus deus contemplen l'escena d'un pintor que té pressa per atrapar aquestes estàtues de pedra de segles condensats. Sembla que els escolti murmurar entre ells, mentre s'atura en els seus grans ulls, desproveïts d'òrbites oculars. Acaba de sortir de la furgoneta, i ha obert la porta del darrere; els colors ja estan preparats. Mata-Ki-Te-Rangi (Ulls que miren el Cel), així es coneix

50. HEYERDAHL, Thor. *Aku-Aku: el secreto de la Isla de Pascua* (traducción d'Antonio Ribera). Barcelona: Juventud, 1959.

Mota Tapu Bora Bora. 1995. Oli sobre tela. 60 x 73 cm. Col·lecció Fundació Privada Vila Casas

Topara'a mahana (vesprada). Punaaia. 1995. Guaix sobre cartró entelat. 33 x 46 cm.
Col·lecció particular

també el nom de l'illa de Pasqua entre els polinesis. Torna a escrutar el cel i la part superior del cap del moai, llisa, llesta per suportar el pes del *pukao*, el barret fet de roca volcànica de color vermell fosc. Ko Te Riku, sí que el du. El seu rostre és estret i el seu cos recorda més aviat un tronc o una columna. Segles i segles, allà plantats. A uns metres de distància, Abelló es deixa retratar. Aquest cop, com a turista; aquest cop, davant els Ahu Akivi, els «set moiais dels exploradors», que contra tota norma, miren en direcció al mar. Som a la tardor de 1995; l'espera la descoberta de la Polinèsia.

Tahití és un dels pocs paradisos que queden a la terra, li fa saber Manel Bosch en el seu viatge cap a les Hèbrides. És l'hospitalitat, també. A vegades les impressions més fortes evoquen records d'allò més amagats, diu, com la imatge de l'illa de Moorea destacant-se sobre el cel d'un vermell d'infern, que li recorda aquelles petxines de nacre que quan era petit li donava un pescador de Caldetes. L'olor persistent del tiaré, que tants maldecaps li provoca, es barreja amb el de la vainilla. És també l'illa de corals de gammes morades, blaus i sienes, i dels peixos d'esmalt blau i aletes d'or de llei que li piquen les cames amb fúria inofensiva. Des del mar, els cocoters i les muntanyes es dibuixen dentades i escarpades. Una imatge que em porta a una altra, la de Josep Maria de Sagarra quan descriu el clarejar d'un dia qualsevol, i observa, damunt del gris de l'horitzó, «una gran construcció orogràfica, amb puntes esmolades de més de dos mil metres, amb dents, arestes i queixals i masses arrodonides que davallaven cap al mar, ara suaus ara ràpides».[51]

Abelló, tot just arribat a l'illa a Tahití, segueix els passos de Paul Gauguin i es fotografia a les portes del museu que recorda la seva estada a les illes. Gauguin fa vint dies que ha arribat i són tantes les coses noves que ha vist, que està torbat. Necessitarà temps per poder fer un bon quadre, escriu, el juliol de 1891. És de nit, i és precisament aquest silenci nocturn de Tahití el que més li impressiona. És a les acaballes del 1995 quan Abelló, acompanyat de l'amic Sardà, s'aboca als colors de l'illa del Vent de Tahití, i a Raiatea, Tahaa, Bora-Bora o Huashine, les illes de Sota el Vent. Aviat lamenta no haver portat més verds per pintar. Els colors canvien segon a segon; un corall que a primera hora del matí és verd, al migdia pot esdevenir d'un porpra profund, per tot seguit esdevenir blau, marró, gris, violeta, rosat, taronja o raig, quan cau la nit. Ho constataren també l'historiador Adams i el pintor La Farge, viatgers com ell, en aquests mars del Sud, poc abans que hi arribés Gauguin. La llum és polposa i acarona les coses, escriurà Matisse entusiasmat, el 1930, només arribar-hi.

Passen lentes les hores. Abelló agafa el cartró per pintar i els guaixos. Als matins tota la badia és d'un blau pàl·lid rosat; a poc a poc, blaus i rosa pàl·lids, i taronges i negres, s'escampen per davant dels seus ulls; decau el

51. De Sagarra, Josep Maria. *La Ruta Blava*. Barcelona: Edicions 62, 2001, p. 105.

Danses folklòriques, Rangiroa. 1995. Oli sobre tela. 60 x 130 cm. Família Abelló

sol. Els verds i els blaus es desmaien, diu Sagarra, i es fonen per formar noves tonalitats; el blau enlluernador es torna suau, i tot esdevé roig. El sol, entretant, es colga, poc a poc, dins de l'aigua. La Polinèsia té també blancs; el de la sorra, finíssima, el del gris dels cocoters; el de les ones xocant sobre la barrera de corall. I més colors, encara: els roses, vermells i magenta d'un hibisc, el groc i el rosa dels burrous, i el verd vellutat de les muntanyes. És també un racó de món de silenci dolç i perfumat. De fons, la remor llunyana del Pacífic que rom sobre els corals, com el d'una cançó bressoladora que diria Aurora Bertrana. Avui, a la platja de Rangiroa, hi ha dansa; Abelló tenyirà la tela, de groc i de vida. Com quan, amb el mestre Pruna, sortien

a viure la festa de guitarra i ball, de la Macarena, bevíen alguna ampolla de mançanilla i ballàven acompanyats pels guitarristes. «Què us ha semblat, Abelló? –li preguntava el mestre. Doncs ara anem al taller... i pintem!».[52]

52. *Op cit*. Masats, p. 93.

Egipte. Apunts de viatge. Josep M. Blanch.

Abelló a Egipte. 1997. Centre de Documentació. FMJA.

Café Al Fishawy, El Caire. 1997.
Tècnica mixta sobre tela.
92 x 73 cm. Família Abelló

... d'Egipte a Mollet del Vallès

Un cofre petitó de cedre que contengui una mica de cínamom, de safrà, de gingebre, de paprika, de claus,... aromes infinites que es fusionen amb el batibull de veus, de colors i de sons; és així com s'afigura el viatge pel Caire, Antonio Tabucchi. Hi ha la residencial, Heliòpolis, la copta, la dels Morts, la refinada Zamalek, al costat del Nil, la del soc i les mesquites. Púrpures, daurats, turqueses. Un primer viatge, la primavera del 1997: Una *suite* d'obres sobre l'Egipte més monumental i *Els Colossos de Memnon*, en un gran oli; moments per recordar també el mestre Carles Pellicer quan va poder assistir a l'obertura de la tomba de Tutankamon, el 1922.

Segon viatge a Egipte, Nadal 1997. L'amic Josep Maria Blanch obre la seva llibreta i retrata Abelló, en ple treball. El vaixell *Cleòpatra* és a punt de rebre'l amb tots els honors. Hi ha festa preparada. L'artista fa 75 anys. Tota una comitiva oficial l'espera. També al Caire, on és presentat a l'escriptor i Premi Nobel, Naguib Mahfuz, autor, entre d'altres, de *Trilogia del Caire*. S'obre la porta al Cafè Fishawi, on acostuma a escriure. Hi ha qui juga als escacs, qui fuma la xixa, la pipa aromatitzada de roses. Qui prefereix el cafè turc, el te o la tisana d'hibisc, de propietats relaxants. Hi ha entrat Joan Abelló. En quedarà fascinat; de les sales, immenses, i dels seus miralls. No hi trobarà, potser, aquelles tauletes de cafè, en què veia, de jovenet, totes

les cares dels qui s'hi abocaven a passar les hores,[53] però sí, una de baixa, de coure batut, d'equilibri inestable. Potser aquí, contemplant-la, recordarà les mans de llauner del seu pare i aquelles teteres, veritables obres d'art, fetes a cop de martell i sense soldadures. Potser es veurà, de jove, sucant el pinzell o els dits en el cafè, a falta de diners per comprar pintures, o dibuixant pels cafès a canvi d'un plat de sardines. Potser, per què no, es veurà celebrant la seva primera exposició, el 1942, en unes parets folrades amb teles de sac, en el seu estimat restaurant de La Marineta on havia treballat. Avui demanarà un te i viatjarà a aquella tassa fumejant dels dissabtes, a les tertúlies a l'estudi del mestre Pellicer. Cu-cú!, cu-cú!, cu-cú!, li dirà aquest, tot arrossegant els passos, cap a la porta del seu tercer pis del número 4 del Passeig de Gràcia...[54] Aviat tornarà a casa.[55]

SUSANNA PORTELL
Maig de 2019

53. Notes de Joan Abelló per a una conferència. 1967. Centre de Documentació. FMJA.
54. Abelló, Joan. *L'Hora del Te*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 1961, p. 21.
55. En un quadre meu -deia Abelló- generalment s'hi pot observar, com a mínim, una taca blanca, més o menys central, i, en un indret o altre, una o algunes taques negres. I entre totes dues procuro de fer-hi els colors de l'arc de Sant Martí. (*Op. cit*. Voltes, p. 103). A Mollet, la tarda-vespre del 18 de maig de 2019 en què inauguràvem l'exposició «Un món sense mapes. Els viatges de Joan Abelló», un arc de Sant Martí doble se sumà a la festa.

Postal de Mollet.
Centre de Documentació. FMJA.

Estació de Mollet. 1963
Oli sobre tela
54 x 65 cm.
Col·lecció particular

MITJA VIDA VIATJANT
Cronologia dels viatges d'Abelló (1962-2001)

«Quan va faltar Pellicer, vaig fugir d'aquí esperitat»[1]

Això és el que va dir Joan Abelló tot just després de la mort d'un del seus mestres, Carles Pellicer (1865-1959).

Joan Abelló (1922-2008) va néixer a Mollet del Vallès, en el si d'una família humil. Era un home enèrgic i sensible, amb molta capacitat de treball i que va estar pintant durant tota la seva vida, alhora que anava forjant la col·lecció que actualment forma part de la Fundació Municipal Joan Abelló.

Abelló, ja de petit, va desenvolupar una sensibilitat per a les arts, com l'escriptura i la música, i, finalment, es va decantar per la pintura. De caràcter autodidacta, aprèn a pintar de ben jovenet. El primer cop que agafa una paleta és gràcies a un amic de la infància de Mollet, Joan Castellsagués. Abelló descriu així l'experiència: «Amb certa tremolor vaig agafar la paleta i el pinzell... Com era possible que en aquell instant descobrís amb una força que no admetia dubtes que "allò" era la meva veritat?».[2]

Però, tal com confessava ell mateix, l'artista va tenir tres grans mestres, «tres homes, tres pintors que responen a tres conceptes pictòrics i tres concepcions ètiques i estètiques davant la vida».[3] De Joaquim Mir (1873-1940), aprèn la sensualitat pel color, «sentir el món a través de la taca». Al voltant de 1913, Mir va estar vivint durant uns anys a Mollet. Posteriorment, tornà a visitar el poble de forma puntual. Durant aquesta estada, Mir va pintar moltes cases i masies del Vallès. Abelló explica que ell, de petit, anava a aquestes masies per veure-hi les obres que havia pintat Mir. Gràcies a això, rep el primer impacte pictòric i descobreix la seva vocació per la pintura. Les primeres obres de Joan Abelló estan inspirades en els colors i paisatges lluminosos del pintor modernista. Mir també influirà Abelló en l'ús del pastels per representar els paisatges. Abelló, li agafarà el relleu i sabrà revolucionar aquesta tècnica.

Abans i després de la guerra (1941), Abelló va a Barcelona on estudia a l'Acadèmia Baixas. És en aquesta època que abandona el poble natal i s'instal·la a viure (en llocs precaris) a la capital. És a Barcelona on comença a col·laborar amb el taller de restauració El Miracle, on aprèn a conèixer l'obra d'altres artistes, alhora que comença a establir els fonaments de la

1. Masats, Josep. *Les arrels d'Abelló*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2001, p.206.
2. Abelló, Joan. *L'hora del Te*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 1961, p. 136.
3. *Op. cit*. Abelló, p.135.

seva col·lecció, ja que de vegades li donaven obres a canvi de la seva feina.

Mentre feia el servei militar, i a través d'un amic, coneix a qui seria el seu primer mestre, Pere Pruna (1904-1977). Tots dos vivien en la bohèmia de la postguerra, i Abelló aprèn de Pruna grans coneixements artístics, sobretot el valor de la composició i la forma com a part estructural de l'obra, i a pintar de memòria. A la primavera del 1946, Pere Pruna anuncia a Abelló que marxa a París i li presenta a qui serà el seu gran mestre, Carles Pellicer.

Carles Pellicer, segons Abelló, fou un epicuri, enamorat de la vida i fruit de l'època que el va veure néixer. Pellicer, l'últim pompier català, vivia al passeig de Gracia núm. 4, en una casa singular que s'havia quedat atrapada en el segle XIX i que era plena a vessar d'objectes artístics. I així ho descriu Abelló al seu llibre *L'hora del Te*: «La primera vegada que vaig traspassar el llindar del pis d'en Pellicer... vaig tenir la impressió que el món i la vida s'havien aturat en el bell moment que la porta es va tancar darrere nostre..».

Quan Abelló coneix Pellicer, aquest té uns 80 anys i problemes de salut. En saber que Abelló malvivia pels carrers de Barcelona, li proposa un pacte: el deixa viure a casa seva a canvi que el cuidi. I aquesta estada va durar uns 14 anys, fins l'any 1959, quan va morir Carles Pellicer.

A can Pellicer, Abelló va aprendre la filosofia de l'art, el gust i el culte per la bellesa i sobretot la passió pel col·leccionisme. «En Pellicer em va injectar més verí pel col·leccionisme del que jo ja duia a la sang».[4]

La passió per conèixer coses noves i viatjar segurament també té l'origen a can Pellicer. El mestre va fer llargues estades tant a París com a Londres, i va fer viatges molt exòtics per a l'època, com ara una estada a Egipte convidat a la presentació del descobriment de la tomba de Tutankamon. És el mateix Pellicer qui li diu que té la certesa que Abelló viatjarà molt. I així fou: a partir de l'any 1962, Joan Abelló inicia una etapa de viatges per tot el món que no acabarà fins a principis del segle XXI.

ELS PRIMERS VIATGES

El Regne Unit (1962- 1983)

Joan Abelló no es va sumar a cap moviment artístic de l'època i tampoc va seguir els passos de la majoria dels artistes que en aquell moment anaven a París (que ja estava molt pintat i retratat). Ell volia pintar coses noves i per això se'n va cap a Londres.

L'estada de Joan Abelló al Regne Unit va durar dues dècades. Tenim constància que la primera vegada que arriba a l'illa, l'any 1962, va a Lon-

4. *Op. cit*. Abelló, p.93.

Londres. c.1962 .
Centre de Documentació. FMJA.

Telegrama del 21 de desembre de 1962.
Centre de Documentació. FMJA.

dres. Allà tindrà diversos estudis on farà estades llargues, sobretot, durant els anys seixanta i setanta (amb anades i vingudes, sobretot a Mollet, Bèlgica i França). A mitjan dels anys seixanta, se'n va a pintar cap al sud-est d'Anglaterra (Folkestone i Dover). I, convidat pel galerista Edmund Peel, també anirà a fer estades llargues a l'illa de Man (a partir de 1967). Una illa de contrastos, amb grans paisatges, que va commocionar l'artista.

En aquesta etapa, el pintor confessa que va patir un xoc a causa dels colors. Compara el contrast de llum i color que hi ha a Catalunya amb els colors dolços embromats i els verds vellutats d'Anglaterra.[5]

Trobem obres fetes amb tècnica mixta, pastels i olis sobre tela. Gràcies al descobriment de l'obra de Turner, es produeix un canvi en la seva pintura. Turner el va influir sobretot en el tractament de la llum: «La seva pintura és la llum per la llum».[6]

A part del descobriment de Turner, a Londres també té ocasió de visitar el taller de Francis Bacon i de conèixer Oskar Kokoschka; l'obra d'aquest artista també el va influenciar a l'hora de captar i plasmar el color.

5. *Op. cit*. Masats, p.215
6. *Op. cit*. Masats, p.217

Fotografia de l'estudi que Joan Abelló va tenir a Bèlgica.
Centre de Documentació. FMJA.

Bèlgica (1964-1976)

L'arribada de Joan Abelló a Bèlgica l'any 1964 es produeix arran d'un encàrrec que rep per pintar la ciutat de Lillo, al costat d'Anvers, amb motiu de l'agermanament amb la ciutat espanyola de Lillo (Toledo).

Ja des del principi, el pintor se sent molt arrelat al país i té la sensació que els paisatges li són molt propers i familiars.

Per les pintures (a l'oli) i els dibuixos (tècnica mixta) catalogats, sabem que va pintar a tres ciutats: Anvers, Gant i Sint-Martens-Latem. Precisament, a Sint-Martens-Latem s'hi va estar durant uns anys.[7] L'estada a Bèlgica també serà intermitent, amb anades i vingudes a Mollet. La seva ubicació en aquell país li serveix com a base per desplaçar-se a diversos països d'Europa: Itàlia (1973), Holanda (1976), Suïssa (1964,1976).

Les pintures de Bèlgica, fetes amb pinzellades extremadament llargues, potents de color i de matèria, desprenen un expressionisme de llum, on tan bon punt sembla que hi hagi figuració com que es decanti cap a l'abstracció.

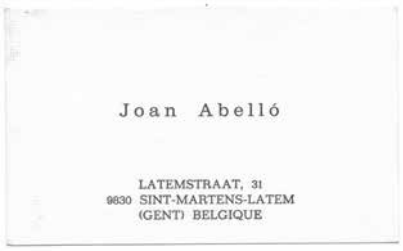
Els colors canvien en funció de l'època de l'any. Trobem pinzellades grogues i daurades a l'estiu, i llum més verda i grisa de la humitat de la primavera, amb els blancs i morats de l'hivern, sempre reforçat tot amb la pinzellada negra característica de la pintura de la vella Europa Central. El pintor se sent fortament influenciat per Van Gogh, Ensor i Vlaminck, que també va viure a Sint-Martens-Latem, i Abelló es confessa admirador de les seves obres.

7. Al Centre de Documentació FMJA, hi ha la targeta del seu estudi de Sint-Martens-Latem.

Àlbum de fotografies. Abelló pintant a Anvers, 1964.
Centre de Documentació. FMJA.

Targeta de visita de l'estudi de Joan Abelló a Sint-Martens-Latem.
Centre de Documentació. FMJA.

Joan Abelló al seu estudi del Marroc. Centre de Documentació. FMJA.

El Marroc (1968-69 i 1971-72)

Contrastant les boires de Bèlgica, l'any 1968, i a través del galerista Edmund Peel, arriba al lluminós Marràqueix, on fa una exposició col·lectiva. Un cop instal·lat allà, rep una beca del Ministeri de Cultura marroquí i estableix el seu taller artístic en uns pavellons d'un antic palau.

Les obres d'Abelló d'aquesta primera estada, bàsicament oli sobre tela, tenen una gran riquesa de llum i color, i la temàtica va des de ports i jardins, fins a escenes urbanes de Marràqueix.

En la segona estada que farà al Marroc, al voltant de 1972, Abelló utilitza altres tècniques pictòriques per plasmar el país, com ara la tècnica mixta per fer les escenes urbanes de Marràqueix, i el pastel per pintar sobretot la zona de l'Atles.

L'esforç que suposava pintar el pastel amb la tècnica utilitzada per Abelló farà que després del seu viatge per Marràqueix i l'Atles abandoni el pastel durant una temporada i el substitueixi per llapis i retoladors de colors. Al cap d'un temps, sobretot a partir dels anys vuitanta, tornarà a recuperar els pastels.

Abelló pintant a la serralada de l'Atles. Centre de Documentació. FMJA.

Anys vuitanta, moment esplendorós dels pastels

Durant el primer any de viure a can Pellicer, entremig de quadres i papers, Abelló va trobar una capsa de pastels. Com a gran colorista, li van agradar per l'elevada gamma de tons que pot tenir un mateix color.[8] Va perfeccionar i modernitzar aquesta tècnica pictòrica, tot renovant la temàtica i la manera d'aplicar el pastel al suport. Fins aquell moment, els pastels estaven associats a la figura i als bodegons. Abelló va utilitzar els pastels per plasmar els paisatges del seu entorn, sobretot durant els anys vuitanta. Un gran exemple en són els pastels realitzats a París, Budapest, Londres, Venècia...

Cal tenir en compte, però, que el primer pastel, el retrat del seu germà Andreu jugant a escacs, el va fer molt abans de començar a viatjar, l'any 1943. I que ja a l'any 1954 fa una exposició de pastels a la Galeria Argos, que va ser èxit de crítica i de públic.

Tal com explica, Abelló arriba a la lluminositat dels pastels tot fugint de l'època negra.[9] Ho fa a través de l'aplicació del pastel de forma puntillista (de manera que pot donar molts matisos a un mateix color), i tractant el pastel com si fos un oli.

La seva manera de treballar els pastels, tan enèrgica com quan treballa amb l'oli, és disposant el color a base de grans traços. Molts cops selecciona el color del pastel de la capsa a l'atzar: «De la mateixa manera que un pianista sap on té les tecles, jo escullo el color.»[10]

8. Segons Abelló, al llibre *Les arrels d'Abelló* explica que els pastels tenen una gamma de colors molt gran, una quinzena de vermells i una vintena de blaus (*Op.cit* Masats, p.80-81).
9. Després de la mort del seu germà Andreu (1947), Abelló inicia una etapa que es caracteritza per l´ús dels colors foscos en les seves teles.
10. *Op. cit.* Masats, p.172.

Alps francesos, 1978. Centre de Documentació. FMJA.

Fotografia dels Alps francesos, 1980. Centre de Documentació. FMJA.

França (1974-1988)

L'entrada a França la fa a través dels Alps francesos i pinta les muntanyes de la zona de Grenoble i Chambéry (durant els anys 1974-1980). Les obres que trobem d'aquest període són dibuixos, pastels, guaix i pintures a l'oli, on predominen els blancs de les neus i els grisos del cel.

A partir dels anys vuitanta, Abelló s'estableix a París, on tindrà estudi propi durant quasi bé una dècada.[11] El París dels anys vuitanta no té res a veure amb l'època daurada de la bohèmia, està buit d'artistes. Abelló es dedicarà a recórrer tots els carrers i monuments emblemàtics de la ciutat i a plasmar-los en pastels de colors vius i lluminosos que, després, en el seu estudi, li serviran com a apunts per als futurs olis. El resultat dels pastels fets a París es va poder veure l'any 1981 en una exposició «Els pastels de París» a les Galeries Dalmau (Barcelona).

L'estada a París li servirà per moure's i pintar altres capitals europees, com Praga (1983-84), Budapest (1984) o Lucerna (1985).

11. Tenim obres catalogades de París que van del 1979 al 1986.

Interior de l'estudi de París, 1980.
Centre de Documentació. FMJA.

Els Estats Units (1982 i 1990)

L'any 1982, té ocasió de viatjar a Nova York per fer una exposició a Ta Nisia Galleries. Queda impressionat per la magnificència de la ciutat, però segons Abelló, té poc temps per pintar i només fa alguns apunts. Al cap de vuit anys, hi tornarà però a la costa de Florida, al Salvador Dalí Museum, amb motiu d'una exposició de l'artista empordanès.

Del Brasil (1986) a Àfrica (1987)

Després de viure a París, Joan Abelló s'instal·la a Mollet, tot i que continuarà fent viatges, com una estada al Brasil l'any 1986. A Rio de Janeiro, continua treballant amb els pastels, tot pintant-los *in situ* (com si fos un apunt), però el tractament que els dona és d'obra final. Tenen tot l'esperit i la força que els dona quan treballa amb les pintures sobre tela.

Torna a trepitjar el continent africà l'any 1987 quan, juntament amb l'arqueòleg i antropòleg Albert Costa, fa un viatge recorrent la Costa d'Ivori.

En els seus apunts de viatge, hi apareixen colors vius, amb escenes de mercats, rituals i cabanes. Molts d'aquests apunts estan fets amb retoladors i llapis de color.

Joan Abelló pintant al Brasil, 1986.
Centre de Documentació. FMJA.

Costa d'Ivori, 1987. Centre de Documentació. FMJA.

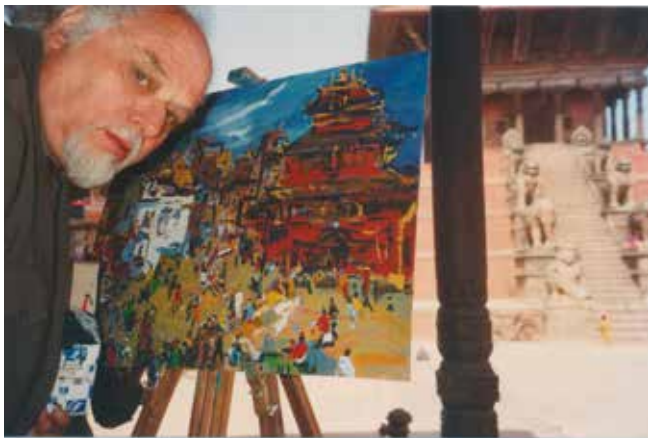
Ritual funerari, *Boundiali*.
Joan Abelló, 1987. Tècnica mixta sobre paper.
Col·lecció particular.

Gbablasso, *poblat del bosc*, Joan Abelló, 1987.
Tècnica mixta sobre paper.
Col·lecció particular.

Costa d'Ivori, 1987. Centre de Documentació. FMJA.

Abelló al Nepal, 1992. Centre de Documentació. FMJA.

Ruta per l'orient: Bali, Singapur, Tailàndia, l'Índia i el Nepal (1992)

Amb aquest viatge, acompanyat del seu amic Joaquim Sardà, comença el que ells van anomenar la «primera volta al món», que culminarà amb la «segona part de la volta al món» l'any 1995, que els va dur fins a la Polinèsia.

En aquest viatge, podem dir que hi ha un canvi en la tècnica a l'hora de pintar els paisatges. Passa d'una tècnica seca (retoladors, llapis, pastels), a una tècnica aquosa, a base de guaix, amb colors molt vius que plasmarà sobre fusta, cartró i tela. Aquesta tècnica aquosa, l'aplica ja sigui amb pinzell, amb draps o amb els dits. Pel que fa als pastels, a finals dels anys vuitanta, els abandona, degut a l'energia amb què els aplicava, que li feia malbé les mans . I, segurament, en funció de la casuística del viatge; és a dir, segons la destinació i la companyia, escull una tècnica o una altra.

En el cas de Joan Abelló és molt difícil parlar del concepte «apunt de viatge».[12] No són dibuixos esquemàtics amb pocs traços i colors, sinó una perfecció de l'apunt que es pot considerar com a obres acabades. Obres que ell pinta a *plein air,* amb l'espontaneïtat del moment, la curiositat de veure un paisatge per primera vegada, i ho transmet al suport amb una gran frescor i vivesa de colors.

De moltes d'aquestes obres a plein air després, un cop arribi a l'estudi, en farà una versió de pintura a l'oli.

12. Definició del terme *apunt* segons el diccionari de l'EC: Dibuix o pintura feta de pressa, amb poques línies o pinzellades, d'una cosa que hom té al davant, i que serveix per a recordar-ne la figura, la disposició, el color, etc.

Joan Abelló pintant a Tailàndia, 1992.
Centre de Documentació. FMJA.

Joan Abelló davant la catedral de Santa Sofia, Istanbul, 1993.
Centre de Documentació. FMJA.

Turquia (1993)

Segurament, la «primera volta al món» la va culminar a Istanbul. Ell diu que hi arriba amb un ferrocarril, a l'estil de l'Orient Express. A la porta d'Orient, pintarà les mesquites i palaus de la ciutat i, quan torna a Barcelona, pintarà la mítica obra *La batalla de Lepant*.

La volta al món. Segona part. La Polinèsia (1995).

Acompanyat del seu amic Sardà, l'any 1995, inicia la segona campanya per acabar de fer la volta el món. La destinació inicial és Xile, on pintarà des de les muntanyes, passant per mercats i platges. Des de Xile, continuen el viatge en direcció a la Polinèsia, a la recerca del color, igual que ho va fer Paul Gauguin.

La primera parada és l'illa de Pasqua. Hi arriben a mitjans de novembre i és on pintarà els famosos moais i els volcans.

Després, arribaran a Tahití i, d'aquí, s'aniran movent a les illes del voltant. Les obres pintades en aquestes illes són fetes amb guaix, damunt d'un cartró entelat (segurament comprat allà mateix).[13]

13. Deduïm que les va comprar allà mateix perquè al revers del cartró hi ha etiquetes escrites en francès.

Abelló pintant a la Polinèsia, 1995. Centre de Documentació. FMJA.

Aquest viatge, segons el mateix artista, canviarà la manera de veure i aplicar el color i modificarà el cromatisme de la seva paleta (potenciant els verds i blaus). Uns colors molt vius, aplicats amb fermesa, i que ens narren les platges i costa de les illes, els mercats i les cabanes dels poblats on també se celebren festes i danses.

Egipte (1997)

En un mateix any, Abelló, juntament amb el seu amic Josep M. Blanch, fa dos viatges a Egipte. L'admiració per la cultura egípcia i la passió per l'arquitectura i l'escultura fan que Blanch animi Abelló a conèixer Egipte. El primer viatge serà a la primavera i l'altre, a finals d'any, quan Joan Abelló celebrarà el seu 75è aniversari al Nil. En aquest segon viatge, Abelló coneix el premi Nobel de Literatura Naguib Mahfuz, qui escrivia les seves obres al mític Cafè El Fishawi del Caire. És per això que després Abelló pintarà un tríptic dedicat a aquest cafè, on recrea l'ambient i l'esperit que s'hi respira.

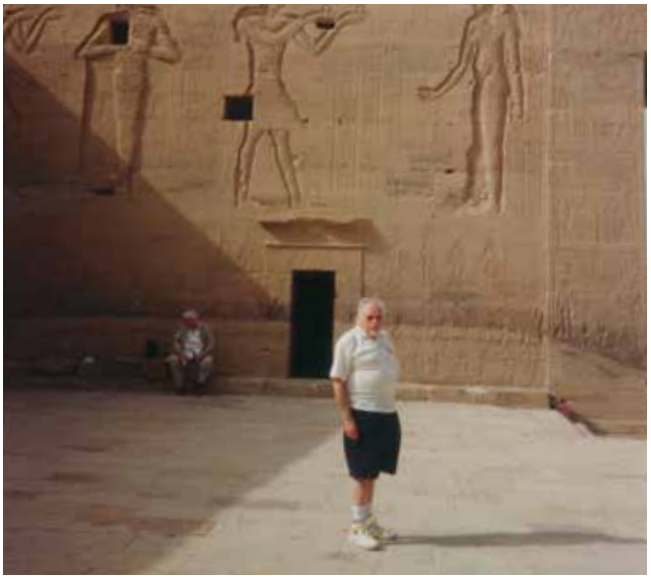
Les obres pintades a Egipte estan realitzades amb tècnica mixta seca (llapis i retoladors) i també tenim fotografies on es veu Abelló pintant amb guaix. Posteriorment, quan arriba a Barcelona, Abelló pintarà a l'oli obres més grans, com els *Colossos de Mèmnon*, o el tríptic del *Cafè El Fishawi*.

Abelló amb el seu company de viatge Joaquim Sardà, 1995.
Centre de Documentació. FMJA.

Joan Abelló i Josep M. Blanch pintant a l'interior del Cafè El Fishawi, 1997.
Centre de Documentació. FMJA.

Joan Abelló a Egipte, 1997.
Centre de Documentació. FMJA.

Abelló a Sant Petersburg, 2001. Centre de Documentació. FMJA.

La gran Rússia: Moscou (2000) i Sant Petersburg (2001)

L'any 1999, s'inaugura el Museu Abelló, i després d'uns quants anys sense viatjar, l'artista torna a agafar la maleta per fer dues estades a Rússia: a Moscou i a Sant Petersburg.

L'estiu del 2000, amb motiu del casament d'un amic, Abelló té l'ocasió de viatjar a Rússia, a Minsk, i aprofita per visitar Moscou. De Moscou, l'impressiona la magnificència dels edificis, però tal com explica al vídeo *Abelló a Rússia*,[14] troba que la llum i els colors són molt similars als de Barcelona. És per això que l'any 2001 tornarà a Rússia, però aquest cop a l'hivern (per voluntat expressa) i en una ciutat nova, Sant Petersburg. Un mateix país, pintat en dos tons i amb paletes molt diferents: els càlids de l'estiu de Moscou en contrast amb els grisos del fred de l'hivern de Sant Petersburg. En aquest mateix vídeo, es veu com Abelló, malgrat el clima gèlid, s'abriga i surt a pintar el riu Neva gelat i els palaus imperials. Aquestes obres in situ estan fetes amb guaix sobre cartró i es veu com per pintar fa servir pinzells, dits i trossos de draps. Allà mateix, també pintarà olis sobre tela.

14. Masja Novikova. *Abelló a Rússia*, 2001.

L'últim gran viatge en què torna a travessar l'Atlàntic (tal com li havia pronosticat en Pellicer) és l'any 2001, i ho fa per anar a pintar a Mèxic.

Joan Abelló va sortir de Barcelona per veure món i va saber captar l'essència i l'esperit de cada poble que visitava. Va adaptar tant la tècnica com la paleta de colors en funció del país que trobava.

«El poble s'ha de saber deixar. S'ha de saber veure món.»[15]
«Procuro arribar a l'esperit, a la manera com viu aquella gent de l'Àfrica, de Rússia... i canviar la paleta.»[16]

MIREIA OLLÉ I PEPA VENTURA

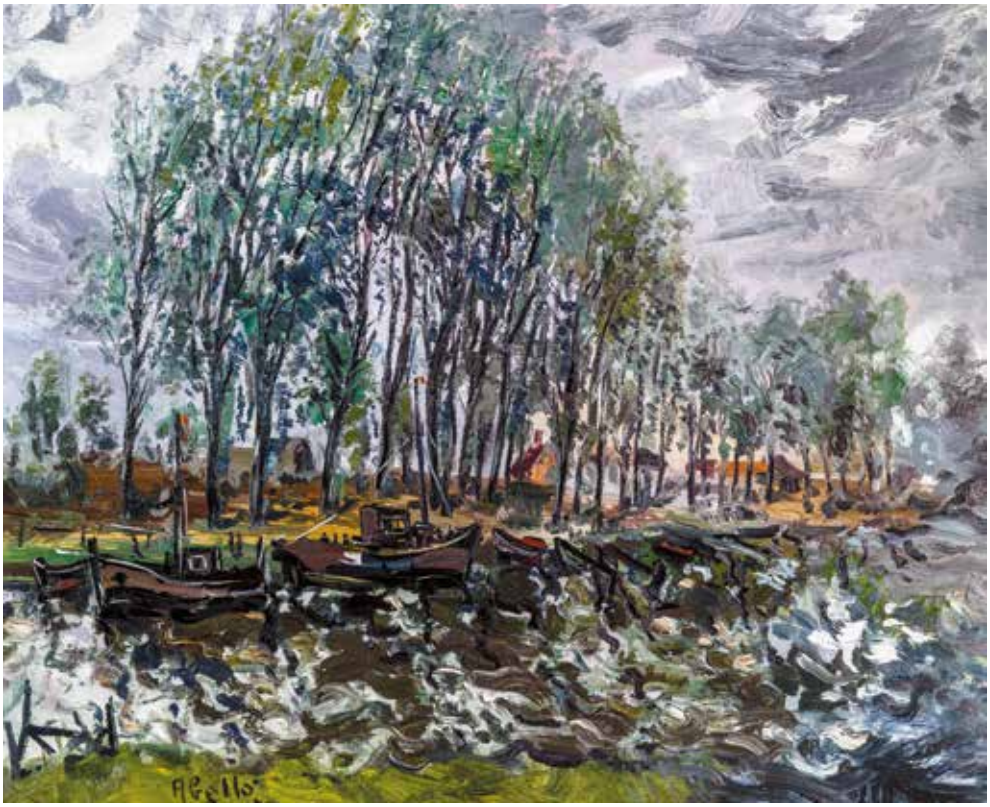
15. *Op. cit.* Masats, p.45.
16. *Op. cit.* Masats, p.255.

Abelló pintant la catedral de Sant Basili, Moscou, 2000.
Centre de Documentació. FMJA.

UN MÓN SENSE MAPES

ELS VIATGES DE JOAN ABELLÓ

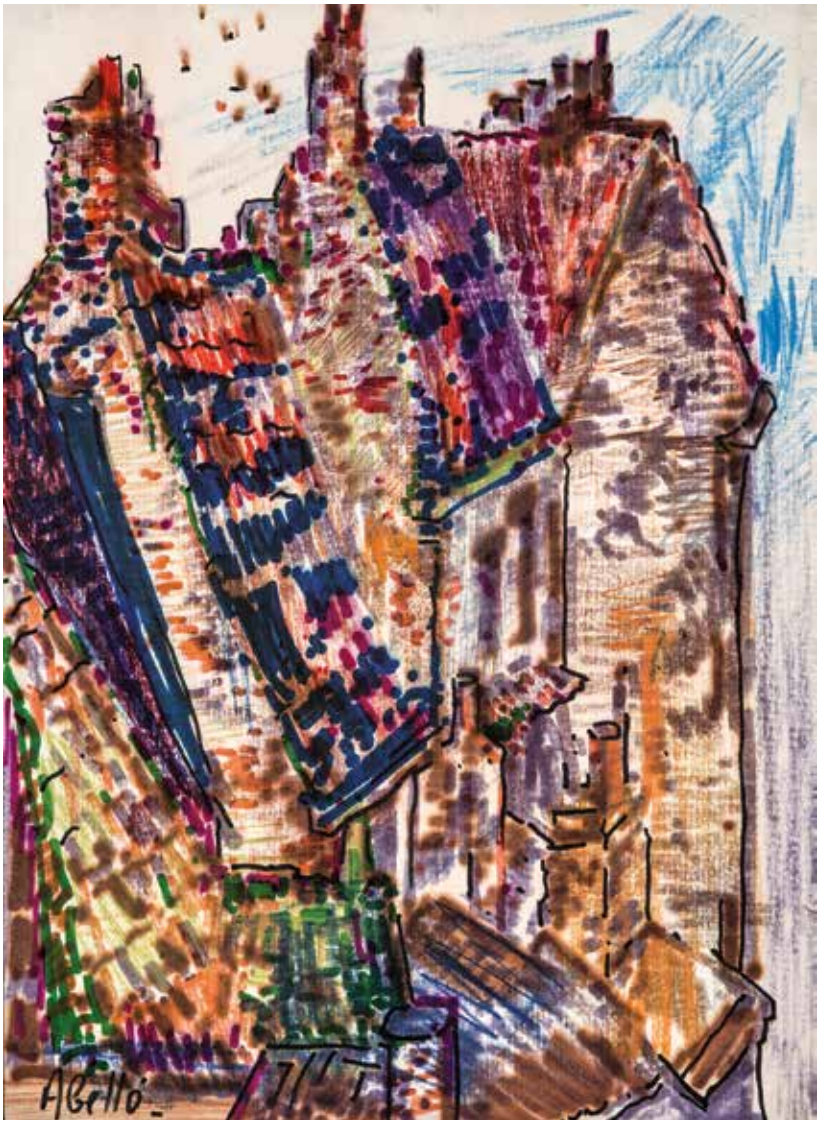

Sint-Martens-Latem
1974
Oli sobre tela
81 x 100 cm
Col·lecció particular

Catedral d'Anvers. Homenatge a Antwerpen. 1974. Oli sobre tela. 145 x 190 cm. Col·lecció Joan Singla.

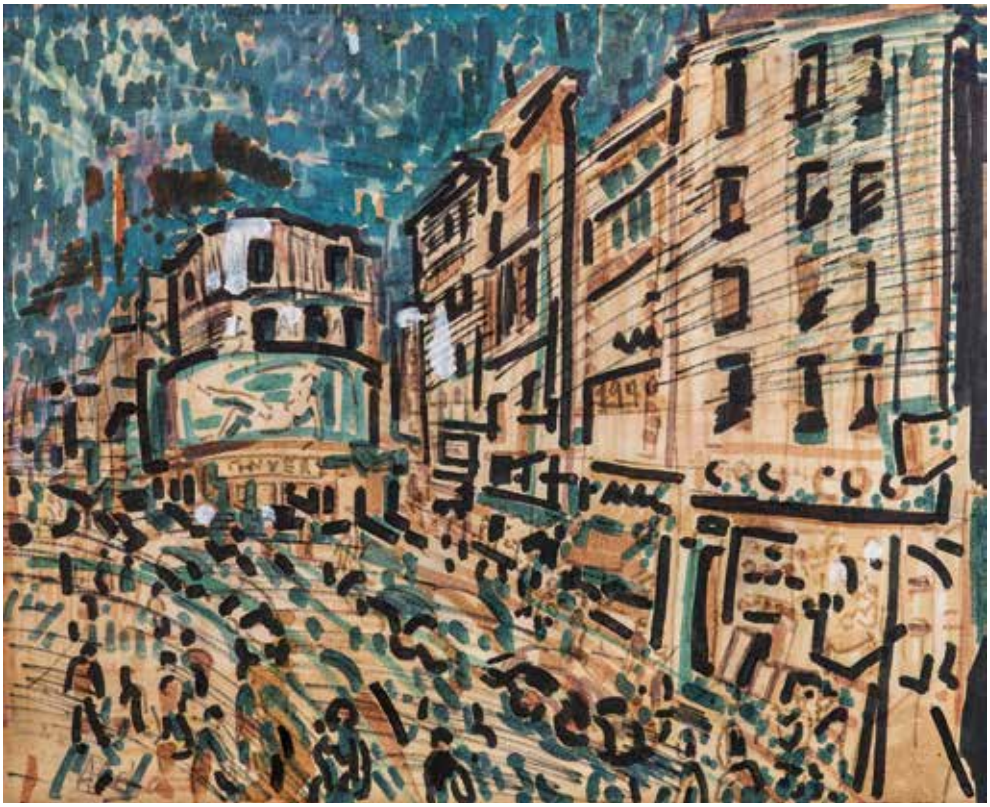

Anvers
1976
Tècnica mixta sobre paper
33 x 24 cm
Col·lecció particular

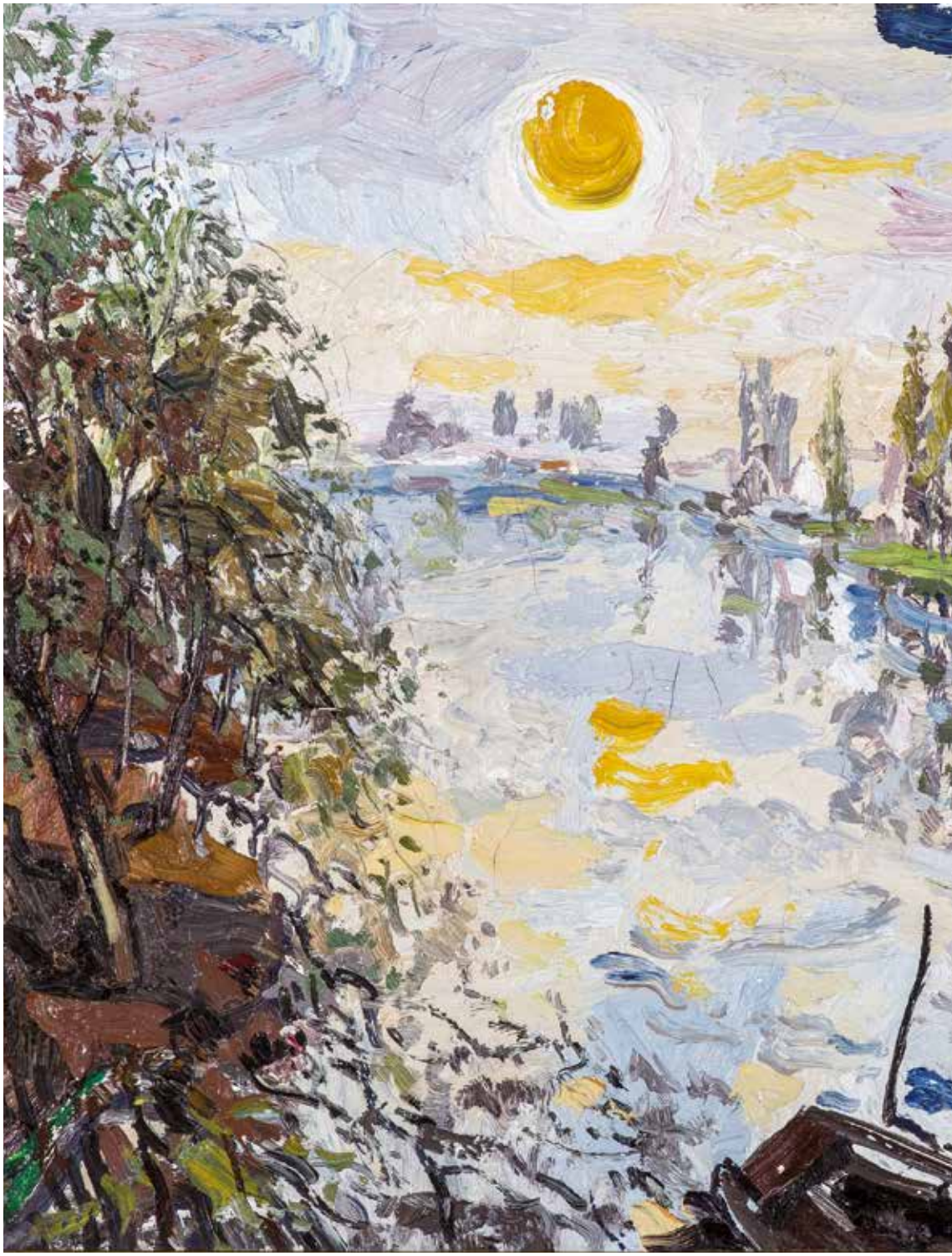
Gant
1972
Tècnica mixta sobre paper
42 x 34 cm
Família Vila-Navarro

Cene Plaza. Anvers
1970
Tècnica mixta sobre paper
32,8 x 40 cm
Família Ureña Moix

Anvers. Catedral
1970
Tècnica mixta sobre paper
40 x 32,8 cm
Col·lecció particular

Sint-Martens-Latem
1974
Oli sobre tela
81 x 100 cm
Família Clusellas

Gant
c. 1970
Tècnica mixta sobre paper
40 x 32 cm
Col·lecció privada
Cristóbal Domínguez

Stoelstraat. Anvers
1972
Tècnica mixta sobre paper
31,9 x 24,8 cm
Museu Abelló

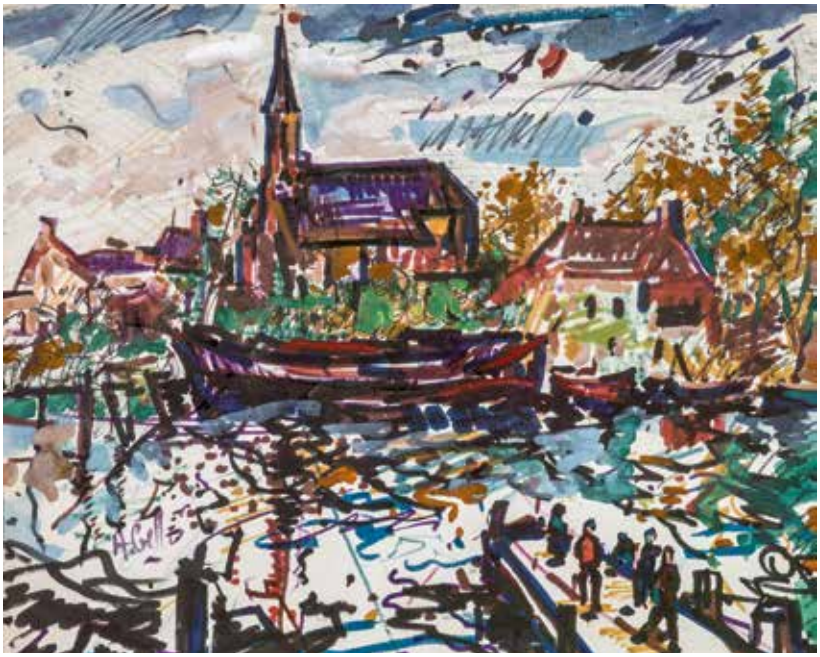
Honfleur. Normandia
1982
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Pont-Neuf
1986
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Carrer de Montmartre
1979
Pastel sobre paper
48 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Notre-Dame. c. 1985. Tècnica mixta sobre paper. 32 x 40 cm. Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Arc de Triomf. c. 1985. Tècnica mixta sobre paper. 32 x 40 cm. Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

París
1984
Pastel sobre paper
48 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Le Moulin de la Gallette
1980
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Família Clusellas

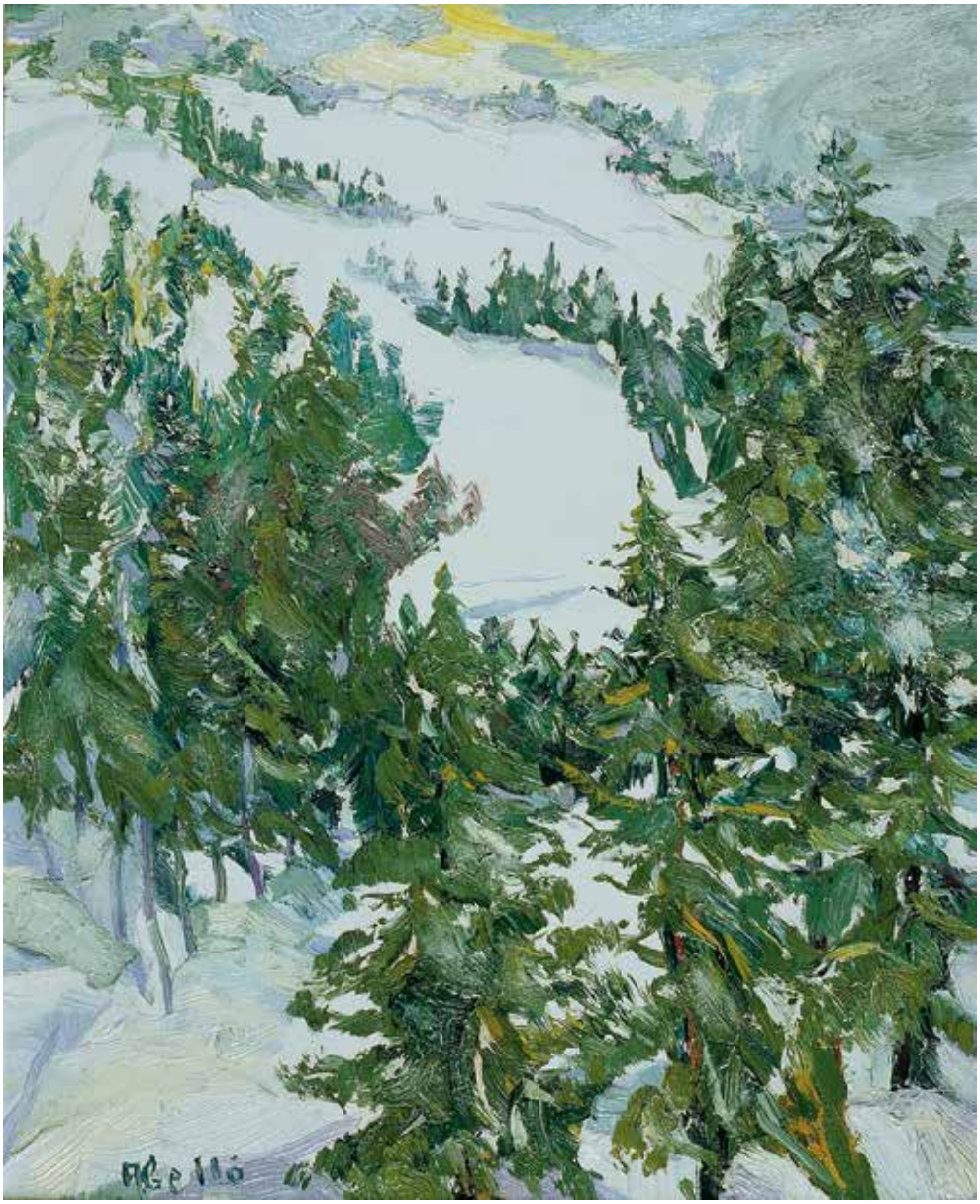
Col de Porté
1987
Oli sobre tela
33 x 46 cm
Museu Abelló

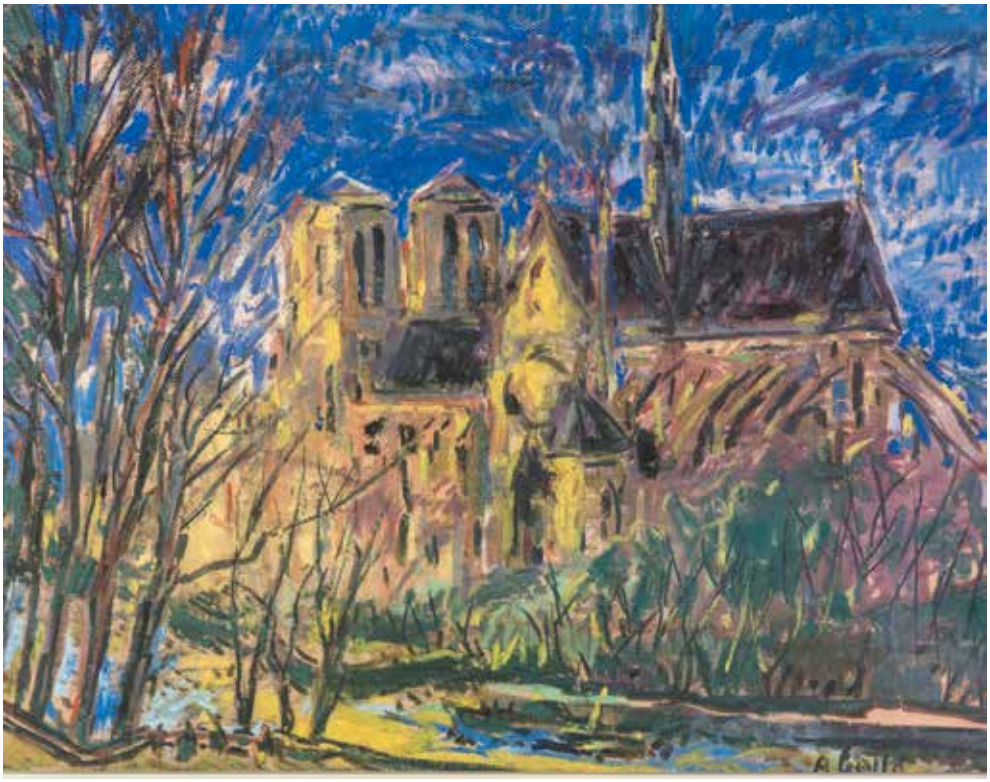
Tarda en el Sena. 1980. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Col·lecció Josep M. Marqués

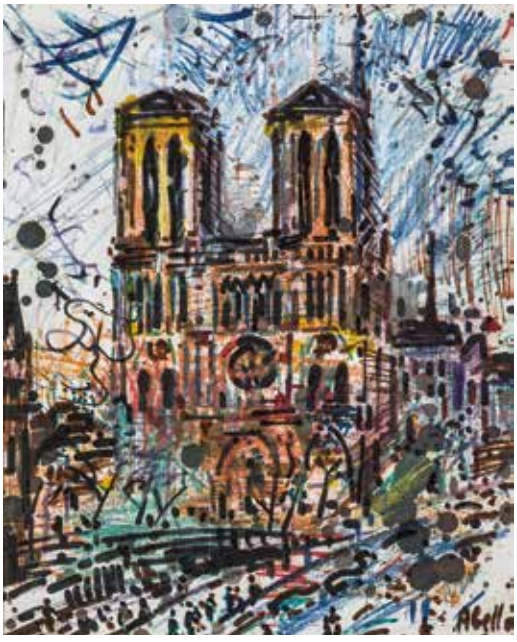
El Sena amb Château. c. 1984. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Col·lecció Josep M. Marqués

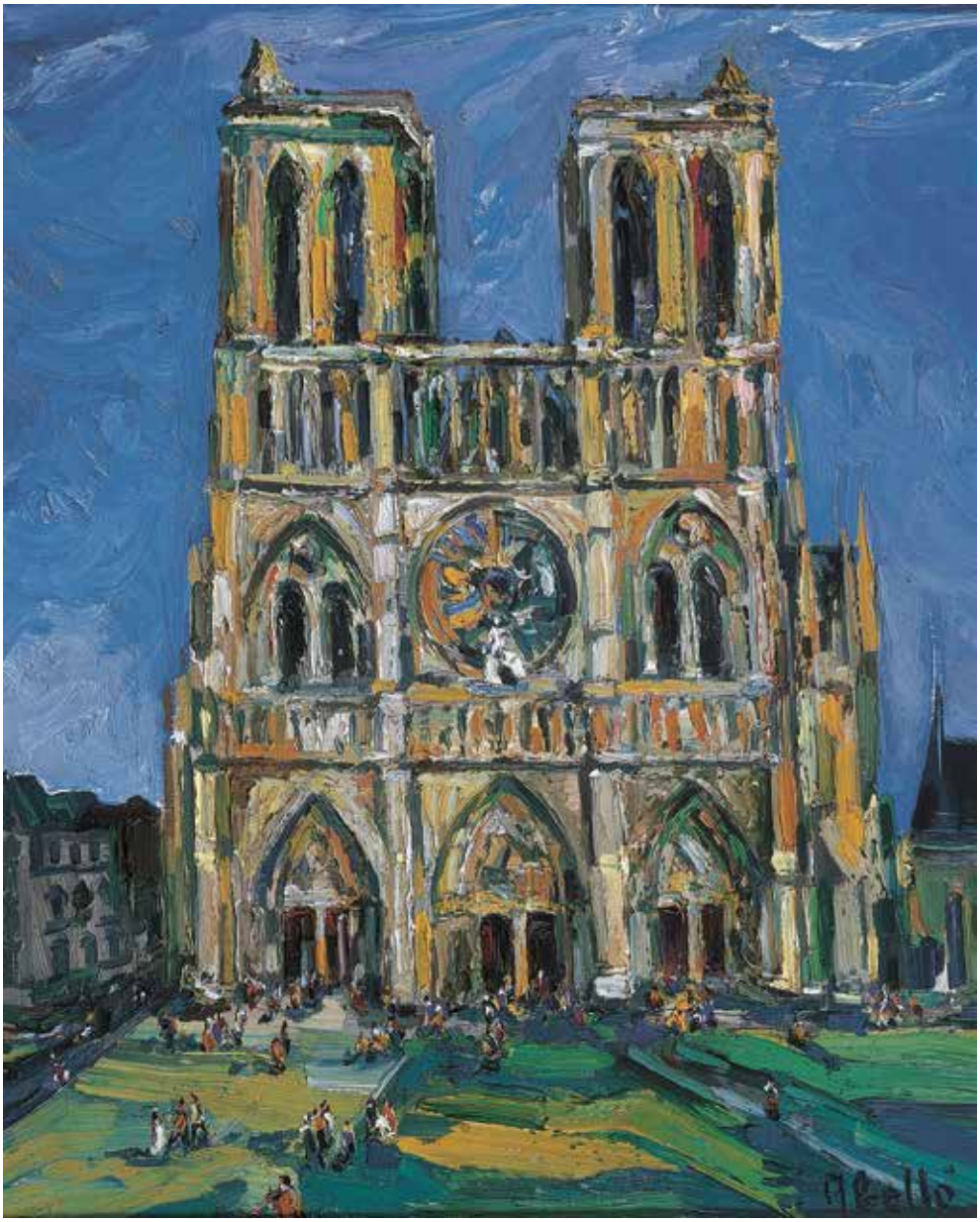
Col de Porté
1987
Oli sobre tela
81 x 65,3 cm
Museu Abelló

Notre-Dame
1983
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

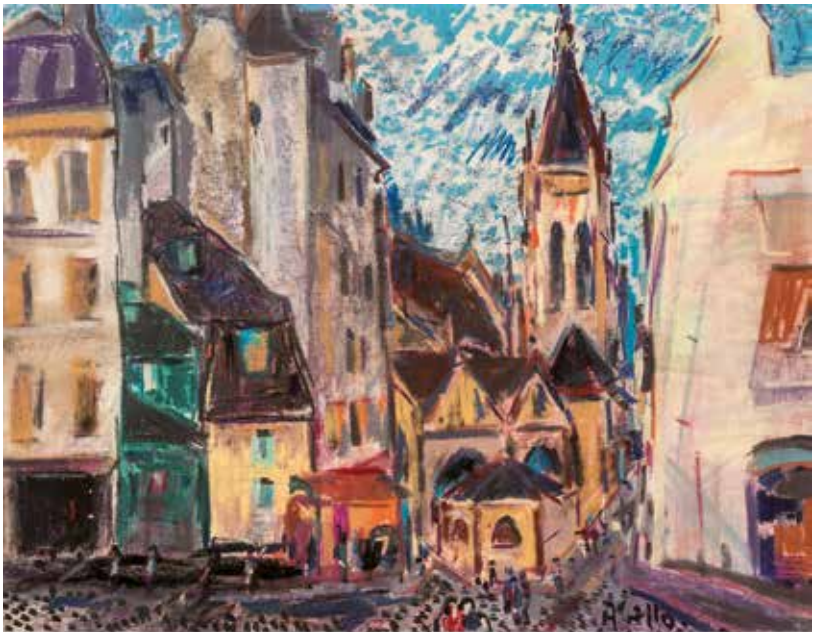
Notre-Dame
1970
Tècnica mixta sobre paper
28 x 21 cm
Col·lecció Família Vila-Navarro

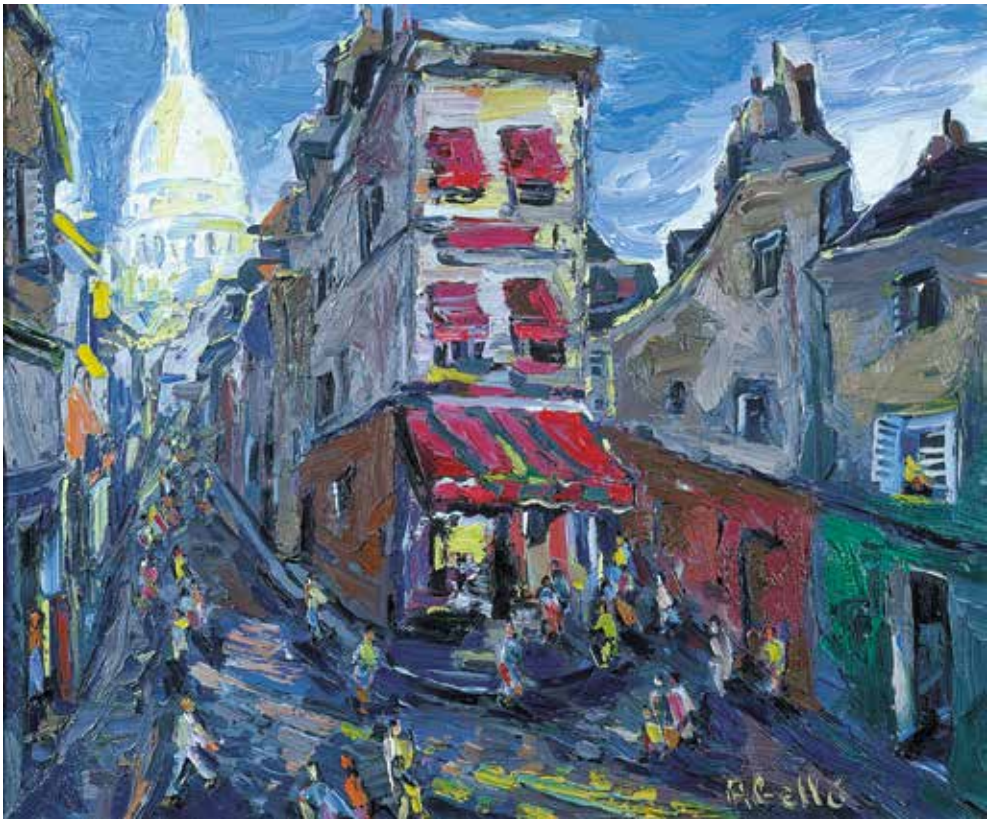
Notre-Dame, París
1983
Oli sobre tela
73 x 60 cm
Museu Abelló

Montmartre fent-se de nit. 1982. Pastel sobre paper. 49,8 x 65 cm. Museu Abelló

París. 1981. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Família Clusellas

Montmartre
1983
Oli sobre tela
60 x 73 cm
Museu Abelló

Plaça St. Marc. Carnaval. Venècia
1983
Oli sobre tela
80 x 100 cm
Col·lecció particular

San Giorgio, des de Venècia. 1982. Pastel sobre paper. 49,9 x 54,7 cm. Museu Abelló

Venècia. c. 1984. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Jaume Vilaseca

La catedral de Sant Marc, Venècia.
1982.
Pastel sobre paper.
49,8 x 64,9 cm.
Museu Abelló

Interior d'un pub. Illa de Man
1967
Oli sobre tela
51 x 60,5 cm
Col·lecció particular

Grand Stand MGP. Illa de Man
1967
Oli sobre tela
71 x 91,5 cm
Col·lecció particular

Parlament de Westminster. 1981. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Tower Bridge. Londres. 1966. Tècnica mixta sobre paper. 31 x 40 cm. Col·lecció particular

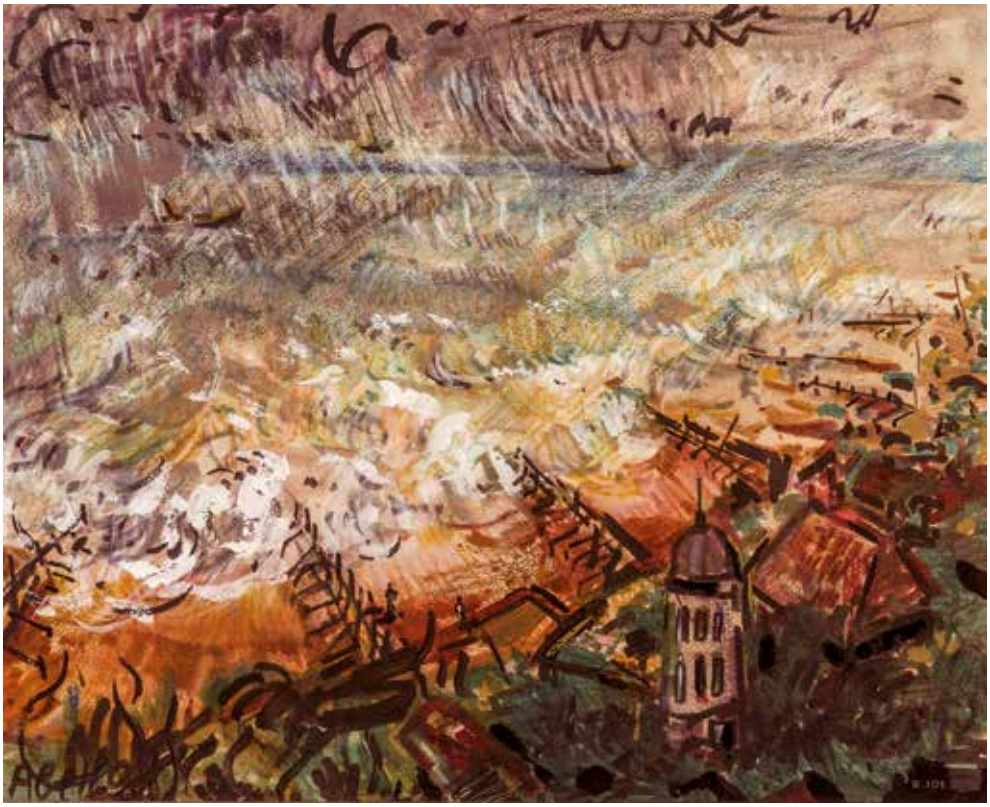
Londres
1967
Tècnica mixta sobre paper
41 x 33 cm
Família Bordas Tissier

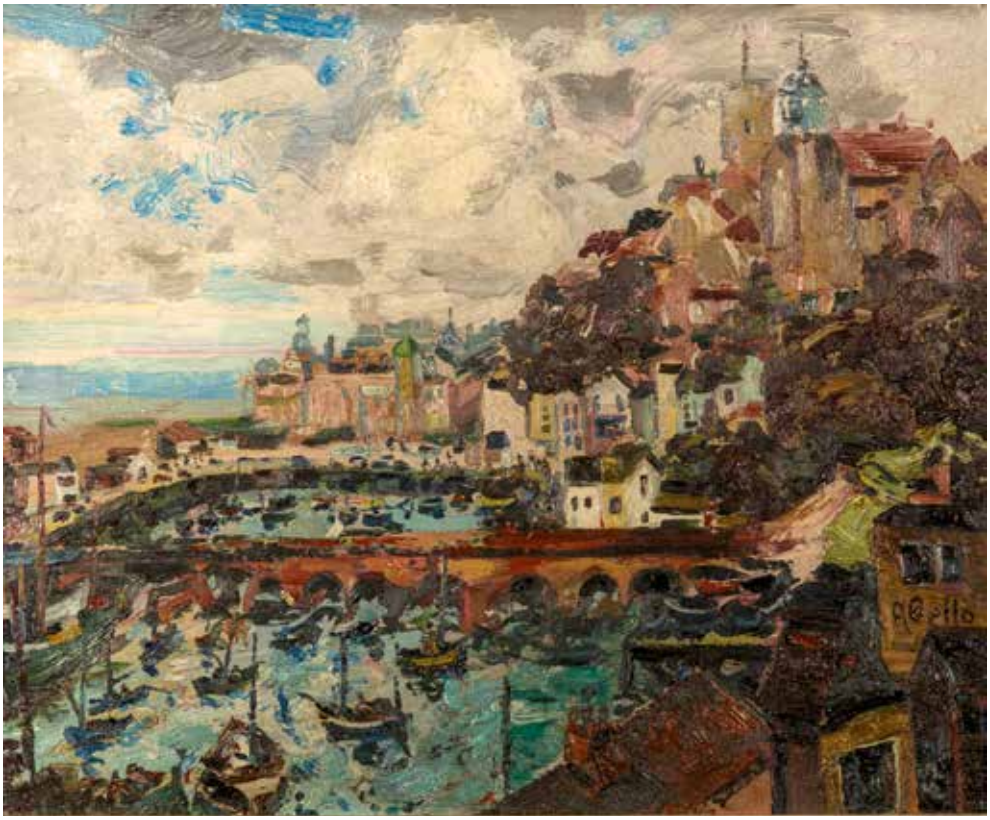
Catedral de St. Paul
1965
Tècnica mixta sobre paper
25 x 32 cm
Tomàs Bordàs

Paisatge del Thamesis
1962
Oli sobre tela
72 x 97,5 cm
Museu Abelló

Folkestone. Costes de Dover
1965
Tècnica mixta sobre paper
32,5 x 41 cm
Museu Abelló

Harbour Folkestone
1970
Oli sobre tela
50,5 x 60,5 cm
Marta Abelló

Praga. 1984. Oli sobre tela. 69,5 x 100 cm. Museu Abelló

Praga. 1983. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Col·lecció Josep M. Marqués

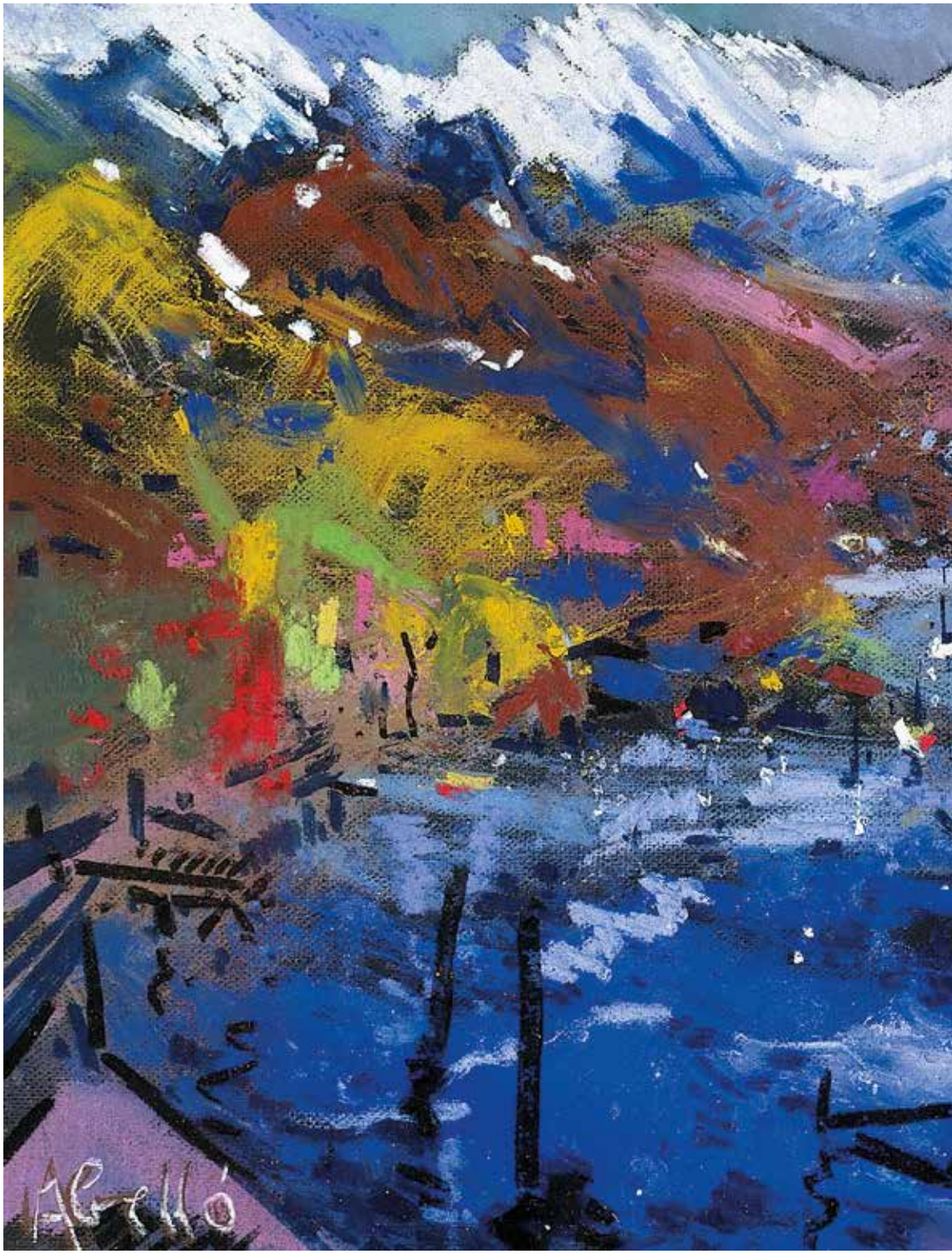
Carrer de Praga. 1983
Pastel sobre paper. 63 x 50 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

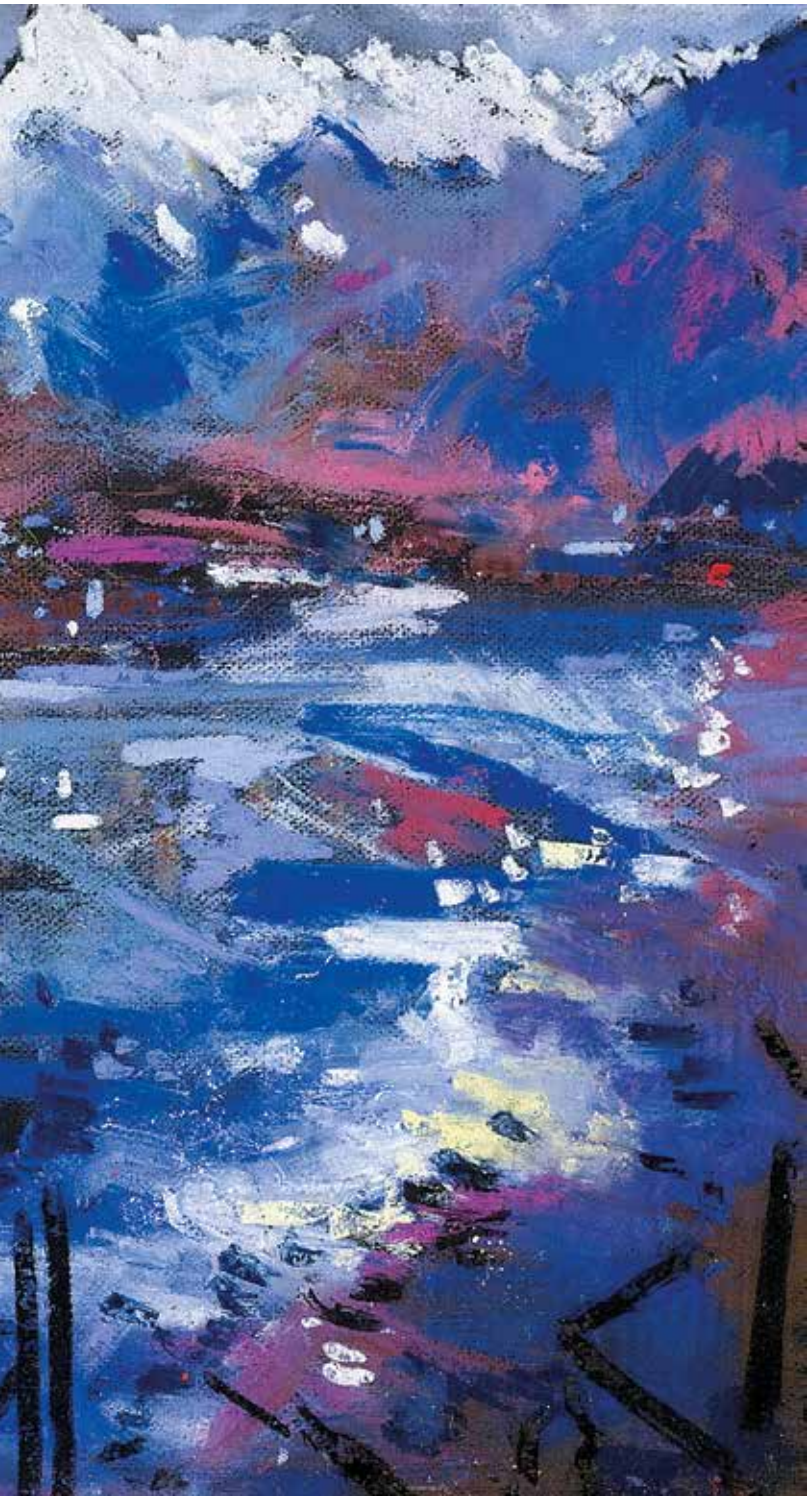

Pont de Carles V, Praga.
1984.
Oli sobre tela.
83 x 107 cm.
Museu Abelló

Vista del castell de Praga
1983
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció privada Cristóbal Dominguez

Lucerna
1985
Pastel sobre paper
50 x 65 cm
Museu Abelló

El Danubi
1984
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció Josep M. Marqués

Nieuwendijk.Amsterdam. 1976
Tècnica mixta sobre paper. 33 x 24 cm
Col·lecció particular

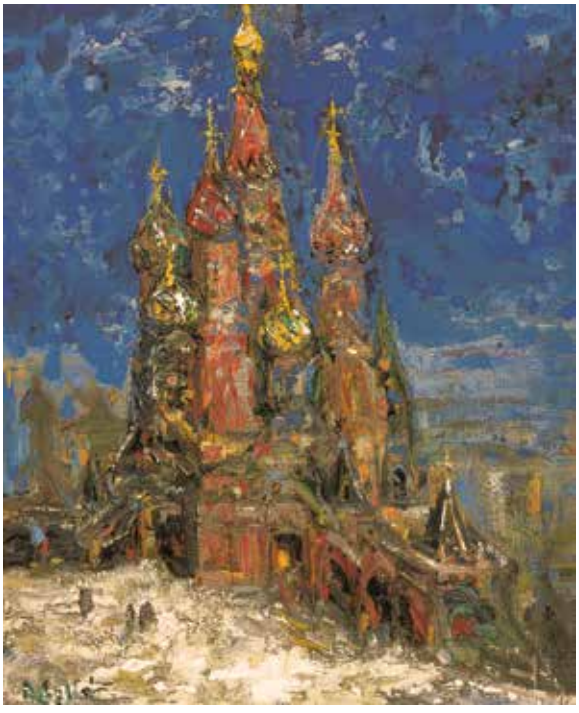
Budapest
1984
Pastel sobre paper
53,5 x73 cm
Col·lecció particular

Budapest
1984
Pastel sobre paper
50 x 63 cm
Col·lecció Família Llavoré-Fàbregas

Església del Kremlin
2000
Oli sobre tela
100 x 81 cm
Museu Abelló

Temple de Sant Basili
2000
Oli sobre tela
73 x 60 cm
Museu Abelló

Kremlin
2000
Oli sobre tela
89 x 116,5 cm
Museu Abelló

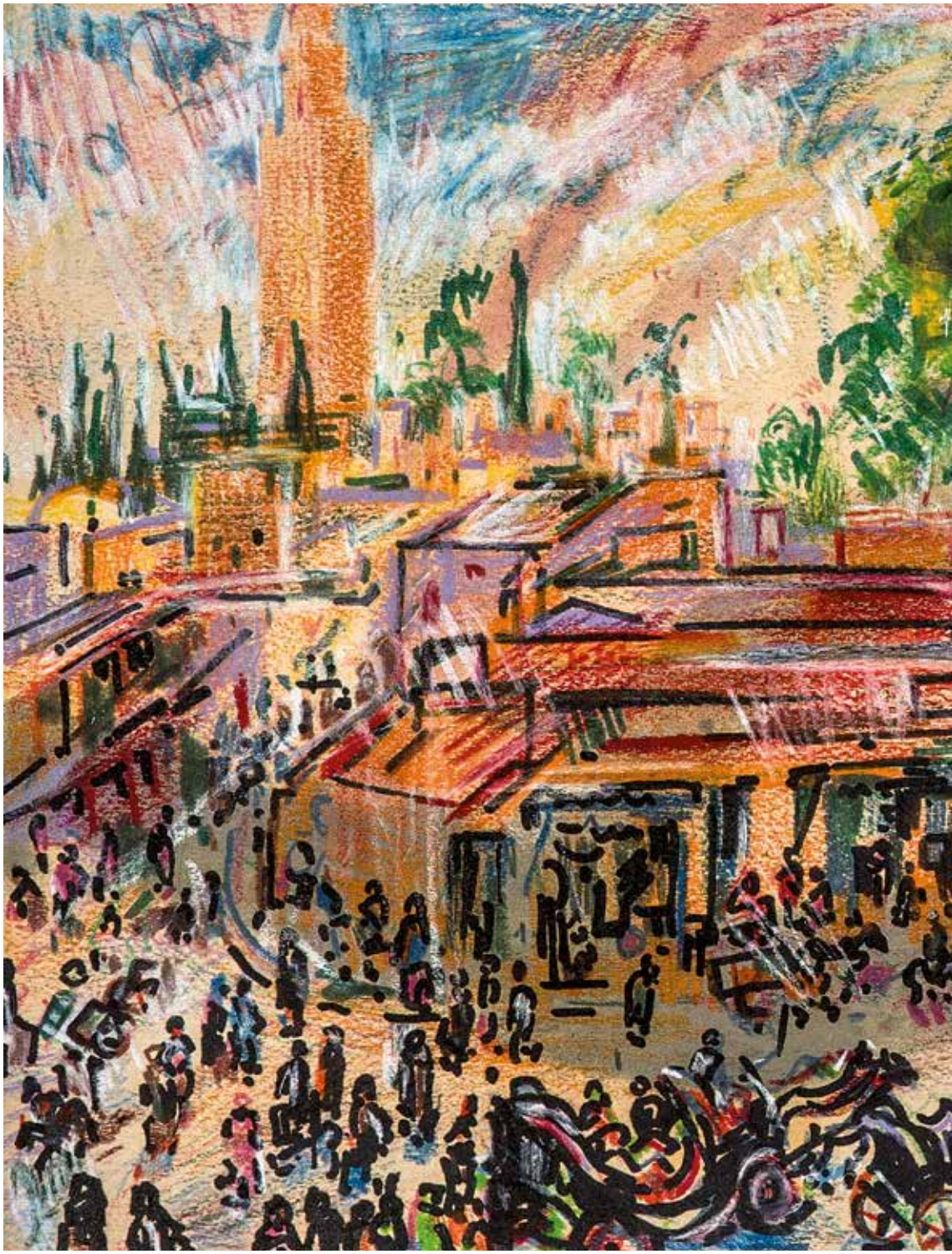
Plaça de les Arts. Monument a Pushkin. 2001. Guaix sobre cartró entelat. 38,5 x 46 cm. Museu Abelló

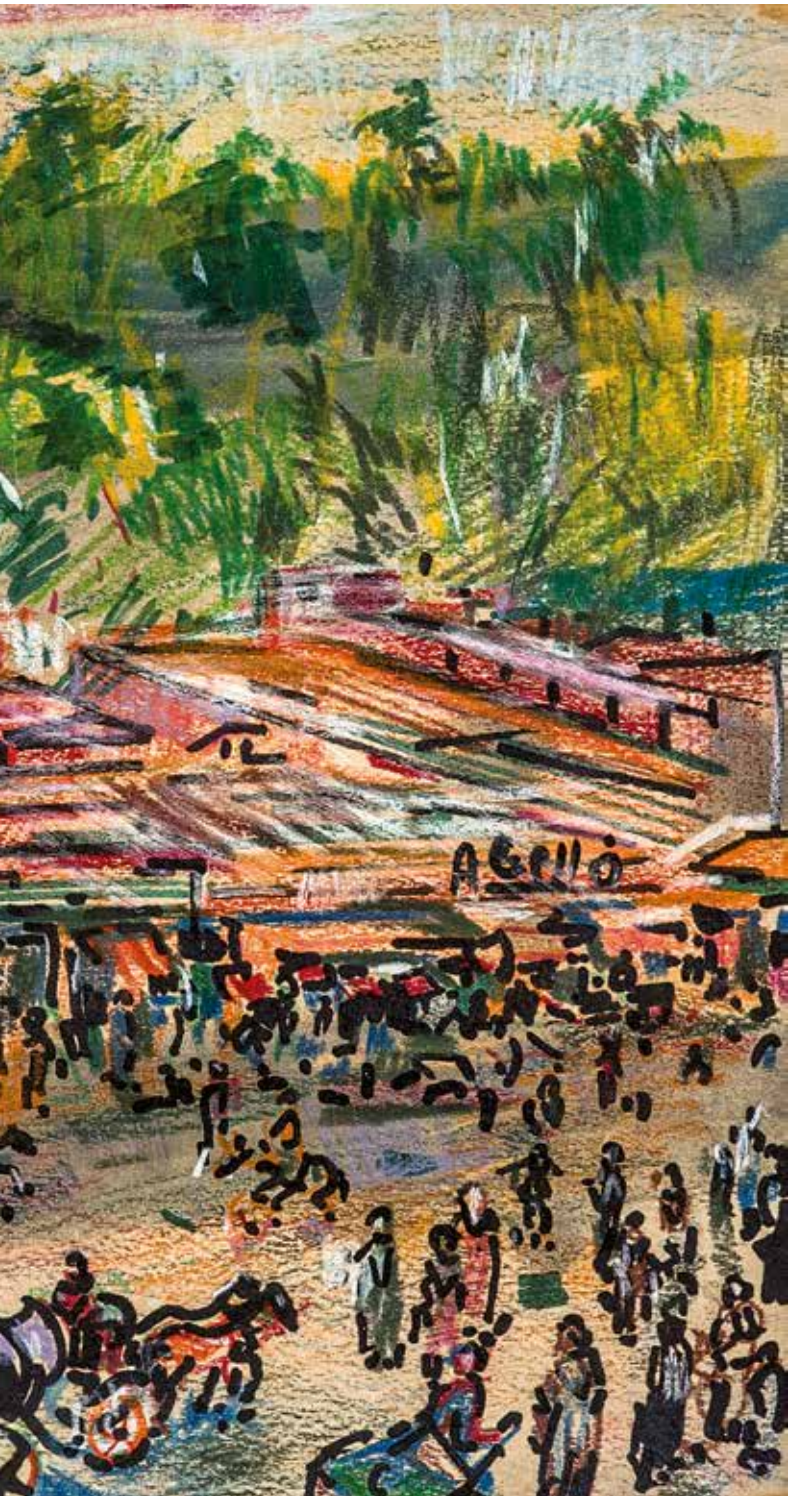

Plaça de les Arts. Monument a Pushkin. 2001. Oli sobre tela. 81 x 100 cm. Museu Abelló

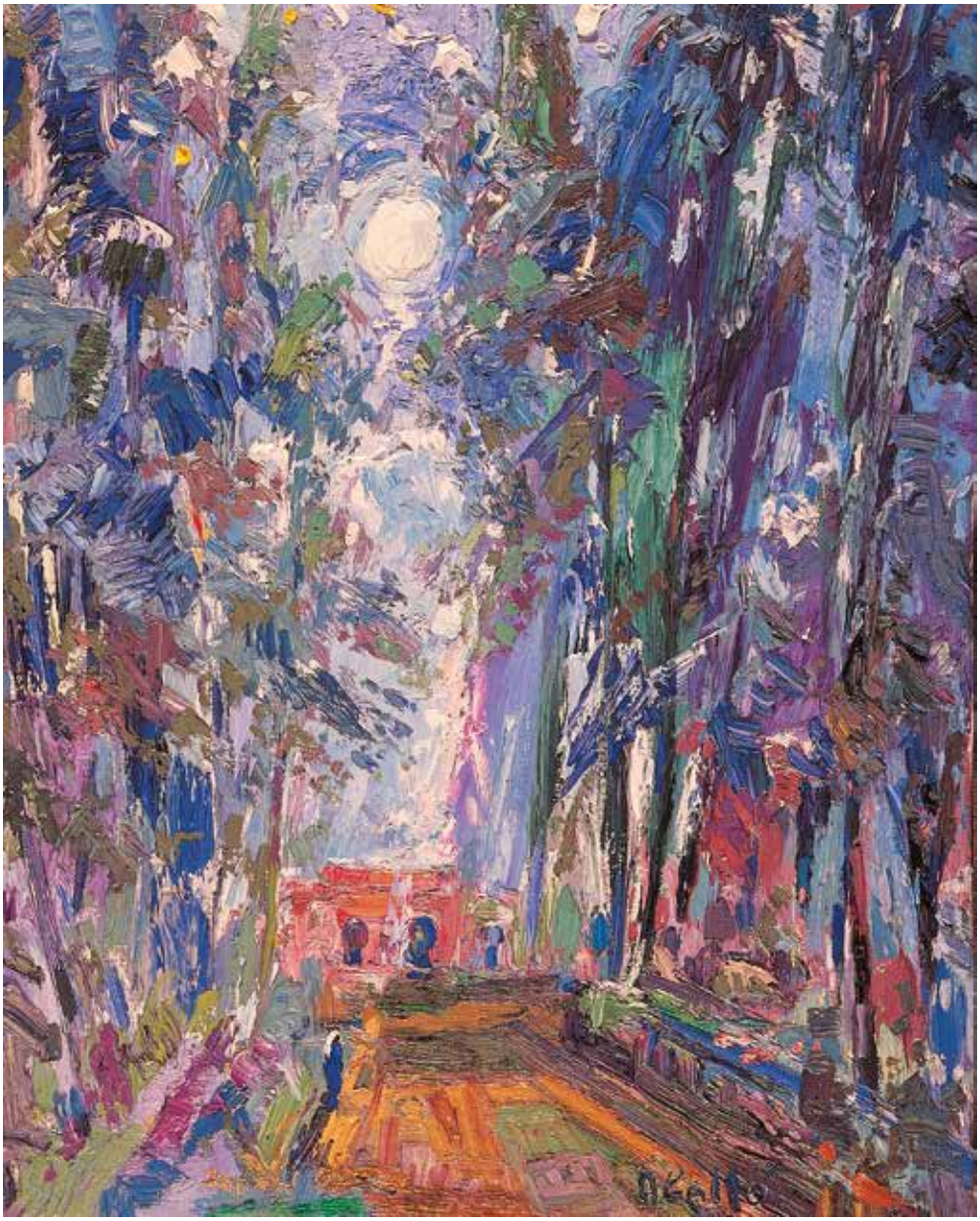

Catedral de Sant Isaac
2001
Oli sobre tela
100 x 81 cm
Museu Abelló

Marràqueix de des la terrassa de l'Hotel Tazi
1972
Tècnica mixta sobre paper
25 x 32 cm
Col·lecció particular

El Jardí de la Mora. 1968
Oli sobre tela. 80 x 64 cm
Col·lecció particular

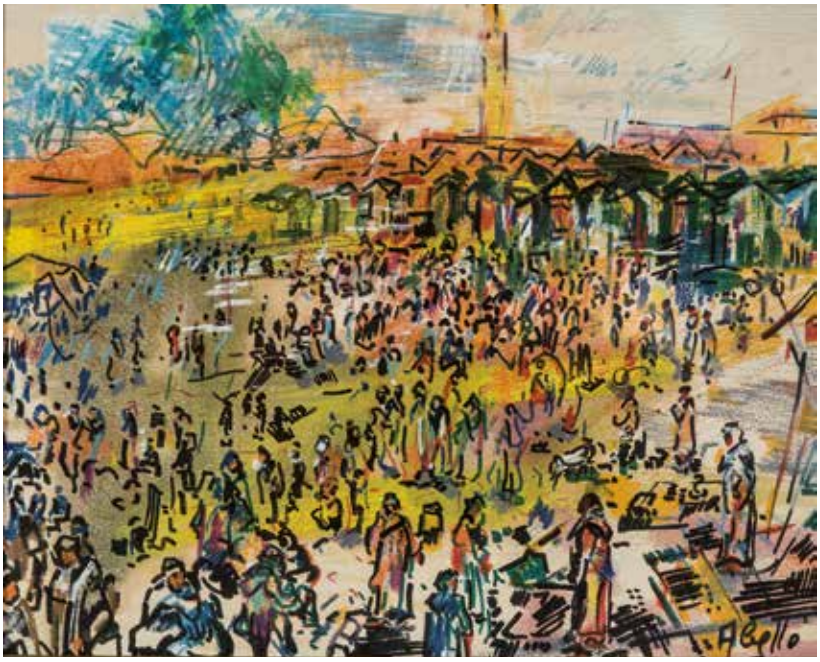
Marràqueix. 1972
Tècnica mixta sobre paper
31 x 25 cm
Família Vila-Navarro

Bahia de Marràqueix. 1969. Oli sobre tela. 65 x 81,3 cm. Marta Abelló

Camí del Marroc. 1972. Pastel sobre paper. 50 x 63 cm. Família Vila-Navarro

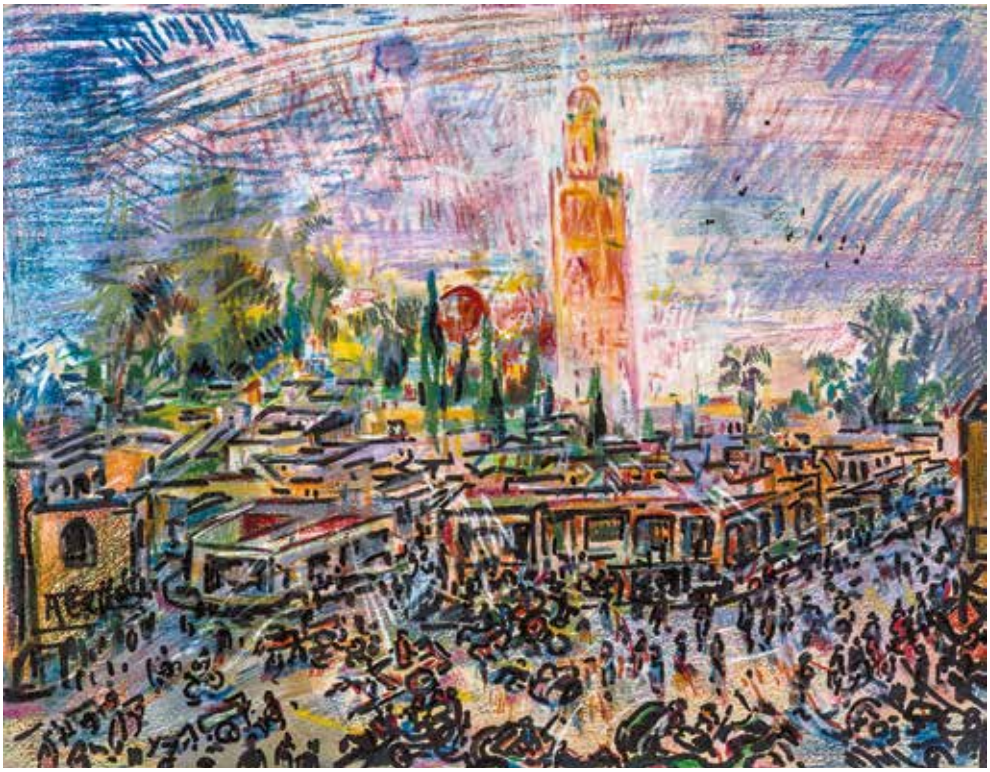
Marràqueix. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25,5 x 31,15 cm. Marta Abelló

Botigues que venen pa. Marràqueix. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25 x 32 cm. Col·lecció particular

Marràqueix. 1972. Tècnica mixta sobre paper. 25,5 x 31,15 cm. Marta Abelló

Posta de sol des de l'hotel Tazi. La Koutobia
1972
Tècnica mixta sobre paper
25 x 32 cm
Col·lecció particular

Colossos de Mèmnon. 1997
Tècnica mixta sobre tela
162,1 x 130,2 cm
Museu Abelló

Front de l'illa d'Elefantina. La tomba de Aga Khan. 1997. Tècnica mixta sobre paper
25 x 32 cm. Museu Abelló

Egipte. Esna. 1997. Tècnica mixta sobre paper. 25,7 x 36 cm. Museu Abelló

Filae. Temple d' Isis, la deesa de l'amor. 1997. Tècnica mixta sobre paper. 25,7 x 36 cm. Museu Abelló

Temple d'Horus. 1997. Tècnica mixta sobre paper. 25,3 x 35,3 cm. Museu Abelló

Xoximilco. 2001. Oli sobre tela. 65 x 81 cm. Col·lecció Família Lloret

Xoximilco. 2001. Guaix sobre fusta. 46 x 55 cm. Col·lecció Família Lloret

Tecali, convent en runes
2001
Oli sobre tela
73 x 92 cm
Col·lecció Família Lloret

Teothiuacan. Piràmide del Sol. 2001. Oli sobre tela. 89 x 116 cm. Col·lecció Família Lloret

Santa Veracruz a D.F. 2001. Guaix sobre tablex. 47 x 55,5 cm. Família Clusellas

Mahwa. Índia
1992
Guaix sobre tela
38 x 46 cm
Col·lecció particular

Temple de Dattatraya
1992
Oli sobre tela
65 x 81 cm
Família Clusellas

Benarés
1992
Oli sobre tela
73 x 92 cm
Museu Abelló

Riu Chao Praya. Tailàndia
1992
Oli sobre tela
73 x 92 cm
Pedro Vila Masachs. Barcelona

Hiti-Mahana i Mahina de Trio
1995
Oli sobre tela
97 x 130 cm
Família Abelló

Nora Nohoe i jo a l'Illa de Pasqua
1995
Oli sobre tela
146 x 97 cm
Museu Abelló

Ahu Nau Nau, Rapa Nui, Illa de Pasqua
1995
Oli sobre tela
156 x 135 cm
Museu Abelló

Motu'Ovini
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

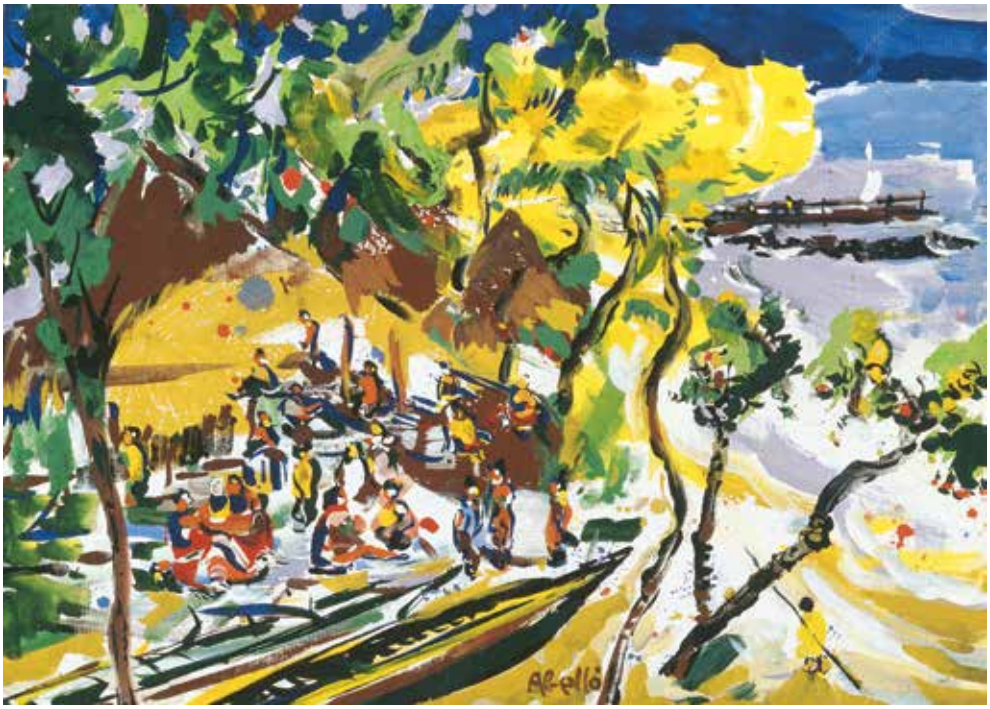

Restaurant del mercat Papeete

1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

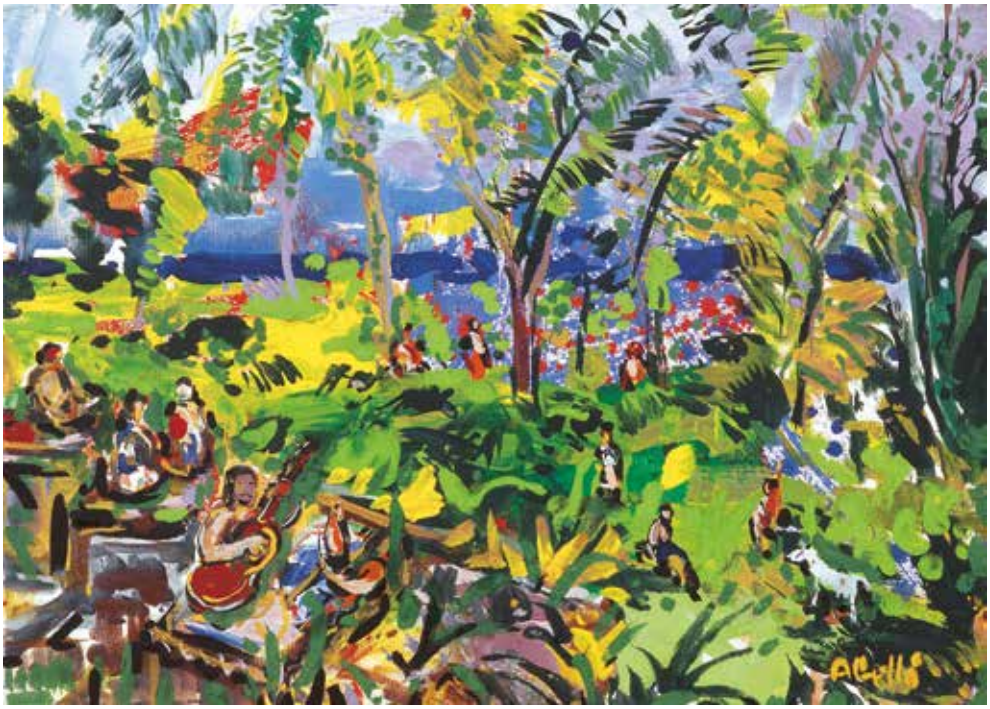
Bahia d'Opunohu. Illa de Moorea
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

Platja de Bali Hai. Huahine
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

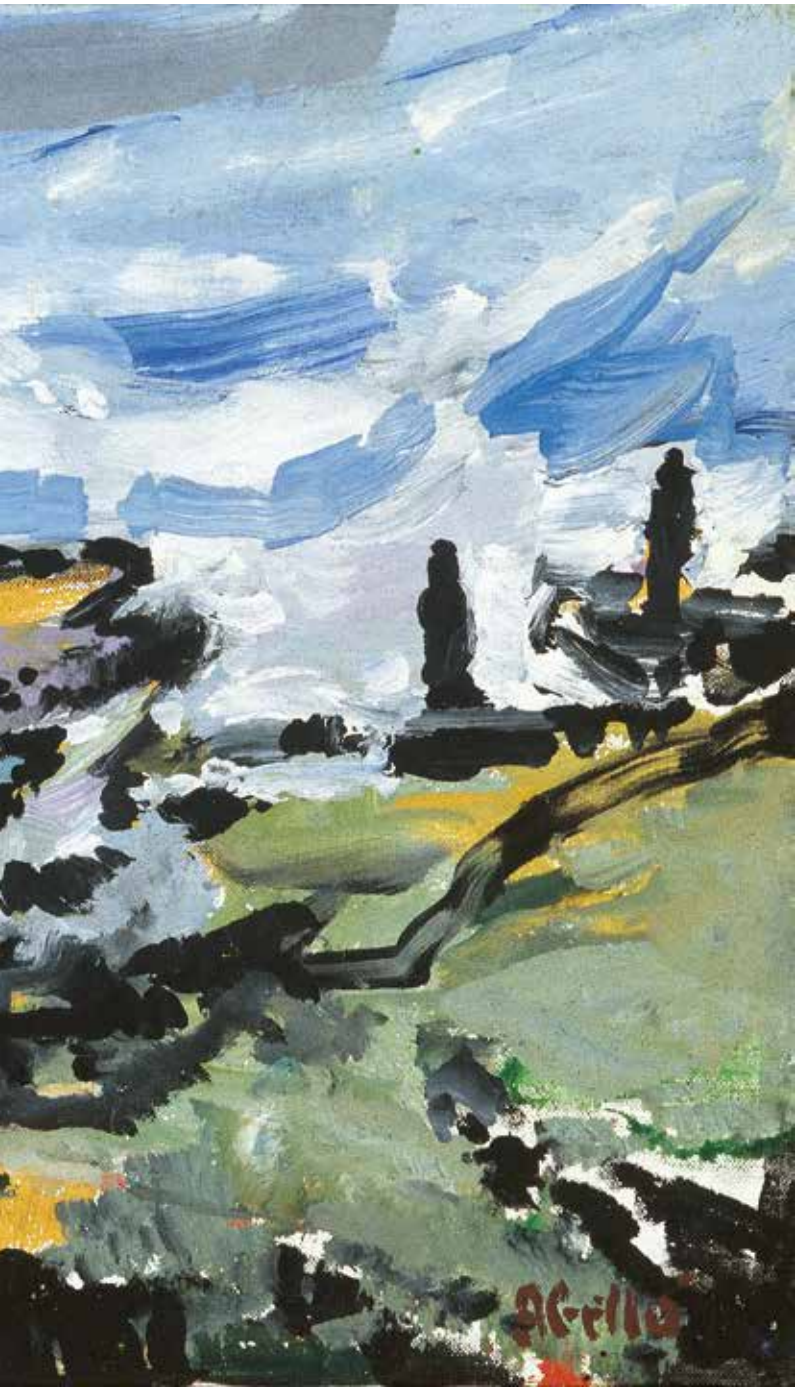

Platja de Tepua. Raiaeta
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

Chichote amb la guitarra
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

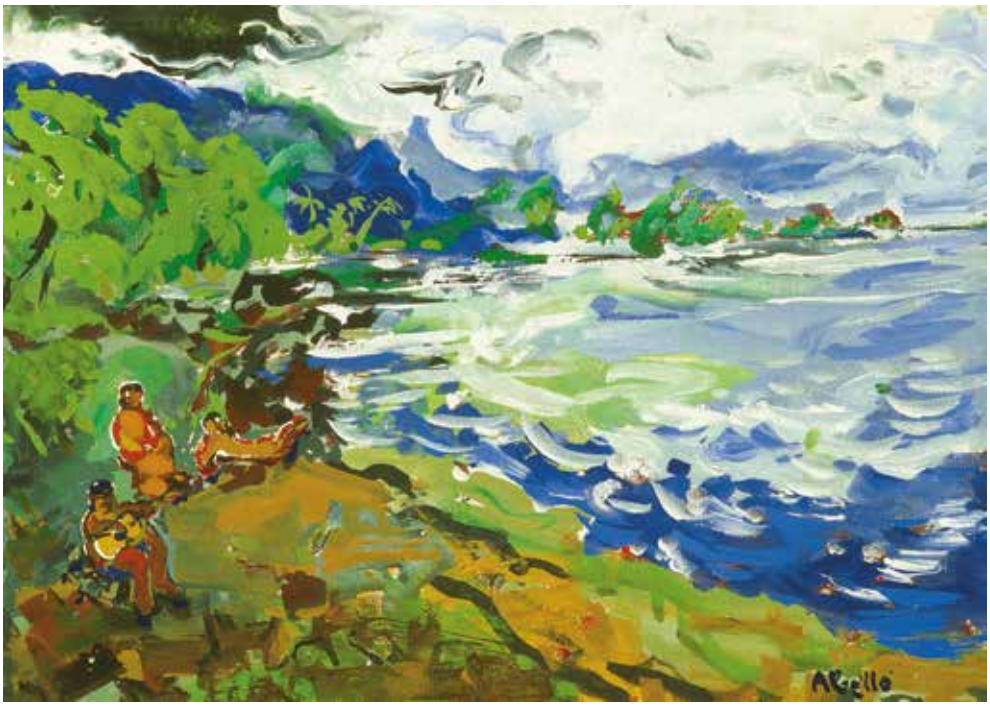

Ahu Tahai. Rapa Nui
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

Café du Marché. Papeete
1995
Guaix sobre fusta
33 x 46 cm
Col·lecció particular

Pueu. Polinèsia
1995
Guaix sobre cartró entelat
33 x 46 cm
Col·lecció particular

Bullici als carrers de Korhogó
1987
Tècnica mixta sobre paper
Col·lecció particular

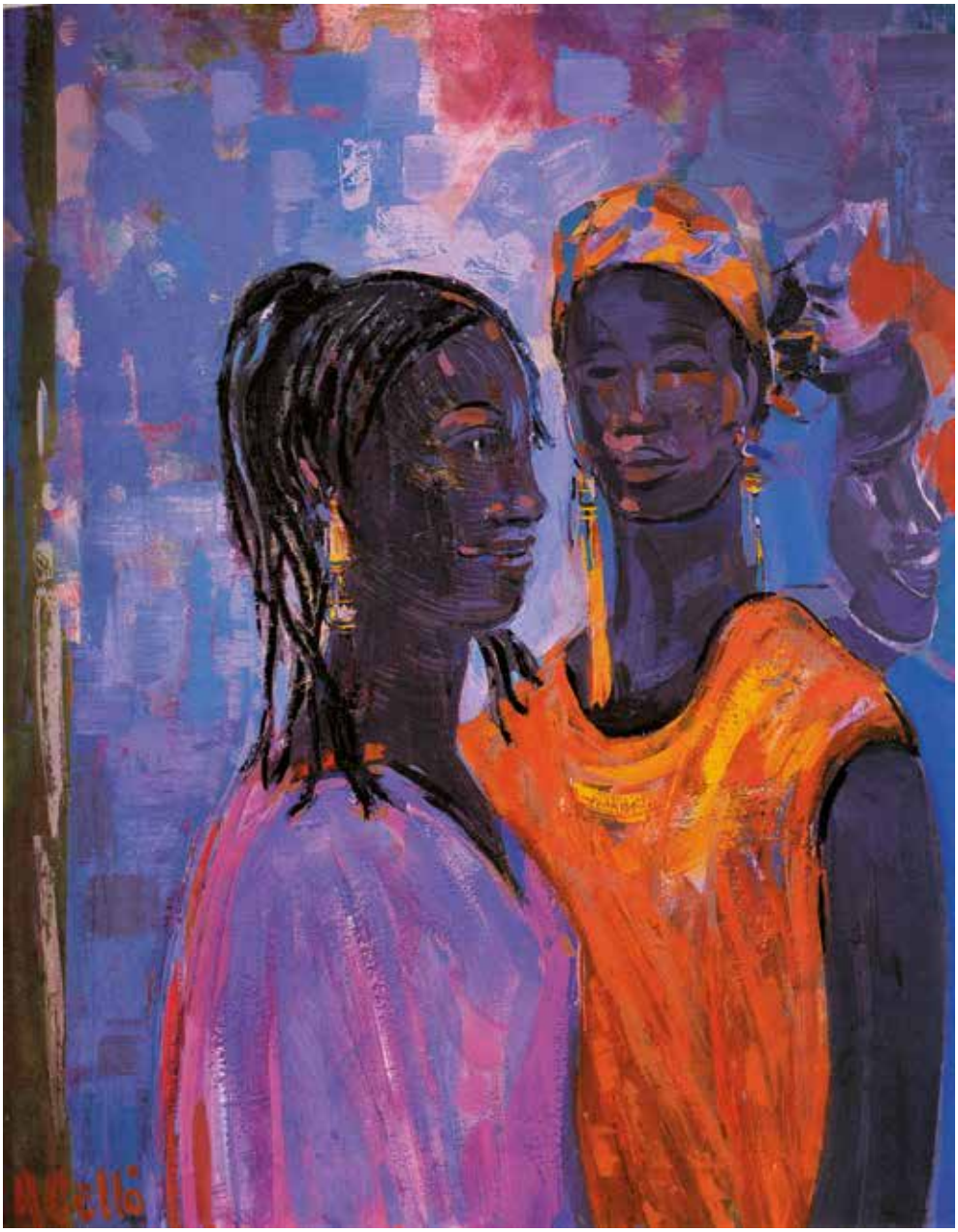
Plaça central del barri Diula de Zro
1987
Tècnica mixta sobre paper
Col·lecció particular

Elefants a la sabana. 1987. Tècnica mixta sobre paper. Col·lecció particular

Records de Pistes d'Àfrica. 1997. Tècnica mixta sobre tela. 80 x 100 cm. Família Abelló

Dones
1987
Tècnica mixta
Col·lecció particular

MUNTATGE EXPOSICIÓ

ARXIUS SONORS

Com a complement a l'exposició, i per tal d'ajudar l'espectador a recrear l'ambient en què Joan Abelló pintava la seva obra, s'han escollit fragments de diferents cartes i reflexions personals de l'artista i s'han editat en forma d'arxius sonors que combinen la veu i els sorolls propis de l'indret des d'on Abelló relata la seva experiència. Podeu descarregar-los a través d'aquests codis QR o al web del Museu Abelló.

Carta des de Venècia,
febrer de 1983.
Centre de Documentació. FMJA.

Carta des de Londres,
novembre de 1962.
Centre de Documentació. FMJA.

Carta des de l'Illa de Mann,
estiu de 1967.
Centre de Documentació. FMJA.

VEU I EDICIÓ: **Solé**

Aquest catàleg s'ha composat amb
les tipografies Barna i Pradell,
i s'ha imprès als tallers de Gràfic
durant el mes de setembre
de l'any 2019

*

Museu Abelló

Fundació Municipal d'Art

Ajuntament de Mollet del Vallès

Diputació Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura